

Árulkodó DNS – Bándy Kata meggyilkolásának tükrében

Jelige: buborék élet

Pályamunka lezárásának időpontja: 2014. március

2015.

Köszönetnyilvánítás:

Köszönöm a Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság munkatársainak, akik lehetővé tették, hogy feldolgozzam az ügyiratot, amelynek során saját tapasztalataikat is megosztották velem, az ügyel kapcsolatban.

Köszönöm konzulensemnek a szakirányítást.

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	5
1. AZ IGAZSÁGÜGYI GENETIKA	10
2. A DNS.....	12
2.1 A DNS-molekula kémiai szerkezete	12
2.2 DNS polimorfizmusok	13
2.3 DNS-adatbázis	14
2.4 DNS a helyszínen.....	18
3. AZ IGAZSÁGÜGYI GENETIKA TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE	22
3.1 Az út a kezdetekig.....	22
3.2 A személyazonosítás történeti fejlődése.....	22
3.2.1 Az RFLP-technika (lásd: 3. ábra).....	22
3.2.2 A PCR-technika (lásd: 4. ábra)	24
3.2.3 Az Y-kromoszóma polimorfizmusainak a vizsgálata	25
3.2.3 A magyar azonosítás, valamint az adatbázisok megjelenése	26
3.2.4 A mitokondriális DNS vizsgálata.....	26
4. A HOZZÁÁLLÁS	28
5. AZ UTOLSÓ.....	31
5.1 A találkozásig vezető út (lásd: 5. ábra)	31
5.2 Követés.....	33
5.3 A felfoghatatlan	33
5.4 Az út hazafelé	36
6. GYANÚBÓL BIZONYOSSÁG	38
7. FURCSA ÖNÉLETRAJZ	43

8. AMI NEM IS TÖRTÉNHESETT MEG	47
8.1 Az autó mizéria	47
8.2 A mentegetőzés valótlansága.....	47
9. A MEGOLDÁS KETTŐS ARCA.....	49
9.1 Meggondolatlan áthelyezés	49
9.2 Az árulkodó DNS.....	49
9.2.1 A hüvely-és végbéltörlet	49
9.2.2 A bugyi	50
9.2.3 A táska és a körömnnyiradékok (lásd: 12.ábra)	51
BEFEJEZÉS.....	53
IRODALOMJEGYZÉK	55
MELLÉKLETEK	59

BEVEZETÉS

Dolgozatomban a DNS-profil vizsgálat elméletét, illetve annak gyakorlati megnyilvánulását taglalom a Bándy Kata sérelmére elkövetett emberölési ügyben.

Témaválasztásomnak több indoka is van. Pécsi lakos vagyok és szörnyű volt azokban a napokban belegondolni abba, hogy mivel nyár volt és én is éjszakába nyúlóan bent voltam a belvárosban az ismerőseimmel, és gyalog sétáltam haza, akár én is lehettem volna Kata helyében.

Egy másik indok pedig, hogy 2012 júliusában teljesítettem az első év végén kötelező nyári gyakorlatomat a Pécsi Rendőrkapitányság Központi Rendőrsén. Pár nappal a bűncselekmény előtt, egyik éjjel, amikor szolgálatban voltam a mentoraimmal, egy viszonylag elhagyatott utcán sétált egy férfi, eléggé illuminált állapotban. Igazoltattuk, ő volt Péntek László. Ekkor még semmit nem mondott nekünk ez a név, majd rá kb. másfél héttel a név mögé tartalom került, amikor is kezünkbe adták a fényképpel ellátott körözését.

Ennek a gyakorlatnak hála, az ügy állásáról gyorsabban értesültem és bennfentesebb információim voltak, mint a társadalom többi tagjának, akik közleményekből, illetve a többé-kevésbé hiteles médiából értesültek a fejleményekről.

Végül a harmadik ok, amiért ez az ügy olyan közel a szívemhez, hogy a pszichológiai felvételi során a személyes elbeszélgetésemkor Bándy Kata volt az a pszichológus nő, aki eldöntötte, hogy én személy szerint alkalmas vagyok erre a pályára. Ő közölte velem a jó hírt, hogy megfelelek az akkori Rendőrtiszt Főiskola alkalmassági felvételijén.

Dolgozatom egy olyan ügyet dolgoz fel, ami egész Magyarországot foglalkoztatta több mint egy éven keresztül. Az ügyben 2013. Augusztus 28-án, szerdán született meg végül is a jogerős ítélet, ami után már az ügyirat felhasználásával fel tudtam dolgozni ezt a bűncselekményt.

A Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság teljes joggal lehet büszke ennek az ügynek a gyors és eredményes felgöngyölítésére. Az ügy megoldásában nagy szerephez jutó DNS vizsgálat segítségével a társadalom láthatta, hogy nem csak a televízióban szereplő helyszínelő sorozatokban használják a modern technológiát az elkövető felkutatására, illetve bűnösségének bizonyítására, hanem a magyar rendőrségnél is. Igaz van még hova fejlődni, de igenis a mi rendőrségünk is jó úton halad afelé, hogy mind a felderítéskor, mind a

bizonyításkor használatos eszközök, módszerek tekintetében felzárkózzon a nyugati országok rendőrségeihez.

Minden ilyen nagy volumenű és visszhangú ügy sikeres megoldása erősíti a rendőri munka pozitív megítélését, amivel szépen lassan elérhető egy a rendőrséggel elégedett, illetve a rendőrt tisztelő társadalom.

Az inkább elemző, mint problémamegoldó irományom két fő egységre tagolódik. Az egyik magával a DNS-sel foglalkozik behatóbban, míg a másik egység a DNS vizsgálatra koncentrált ügyelemzés.

Az első egységben bemutatom általánosságban az igazságügyi genetikát, mint az igazságszolgáltatást, illetve a rendőrség munkáját segítő szakértői területet. Rátérek az igazságügyi genetikus szakértő vizsgálódásnak központját jelentő DNS molekula kémiai szerkezetére, tehát az olvasó bepillantást nyerhet abba, hogyan is néz ki az emberek örökítő anyaga, illetve, hogy hogyan, miből épül fel, és a legfontosabb a témám szempontjából, hogy melyik az a része, amely alkalmas az egyedi azonosításra.

Miután megállapítást nyert az azonosításra leginkább alkalmas szakasz – az, hogy a DNS egy adott szakaszán a nukleotidok sorrendje jellegzetesen ismétlődik – bemutatom azokat a változatosságokat, polimorfizmusokat, amiket a magyar igazságügyi genetika vizsgálatának tárgyává tesz.

A szakértői vizsgálatok révén megadható az adott személy genetikai ujjlenyomata, vagy más néven DNS-profilja, amit a technika fejlődésének köszönhetően, a Magyarországon 1999-ben első ízben létrehozott DNS adatbázisban lehet elektronikusan tárolni, kezelni. Megmutatom ennek az adatbázisnak a célját, főbb részeit, illetve azok felépítését.

Ezek után kitérek arra a sarkalatos pontra, hogy egy bűnügyi helyszínen a bűnügyi technikus milyen biológiai anyagmaradványok formájában találkozhat a DNS-sel.

A teljesség igénye nélkül végigkálauzolom az olvasót az igazságügyi genetika történetén. Ez az igen fiatal igazságügyi szakértői terület az első azonosítást követően 5 éven belül elkezdte alkalmazni a polimeráz láncreakción alapuló azonosítást, ami manapság már a legjobban bevált módszer, hiszen a világ szinte minden részén ezzel végzik a vizsgálatokat. A 2000-es években már odáig jutott a fejlődésben, hogy a sejtmagi DNS mellett, a mitokondriális DNS-t is képes volt vizsgálni, ami lehetővé tette a jóval sérültebb, illetve kisebb mennyiségű minták azonosítását is.

Ennek az egységnek a legvégén arról ejtek pár szót, hogy hogyan viszonyul a társadalom, illetve a magyar rendőrség a DNS adta lehetőségekhez.

Dolgozatom másik fő egysége egy ügyelemzésen alapul. Bándy Kata rendőrségi pszichológus halála az egész országot megrázta. A Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Osztályának nyomozói, illetve az ügyirat segítségével az általános ügymenettől elszakadva igyekeztem bemutatni a bűncselekmény éjjelének eseményit olyan módon, hogy teljes képet lehessen kapni arról, hogy a deliktumot megelőzően a sértett, illetve az elkövető hol tartózkodott, valamint hogyan, milyen útvonalon jutottak el Bándy Kata lakásához. Rávilágítok arra, hogy hogyan lehetséges az, hogy a holttest a lakástól jóval messzebb, egy tisztás szakadékaiban feküdt. Illetve arra, hogy Péntek László hogyan, mi módon hajtotta végre az ölési, majd utána a kifosztási cselekményt, ezután merre távozott és az elkövetkező napjait mivel töltötte.

Leírom, hogyan és miért alakult át az eredetileg közigazgatási ügy büntetőeljárássá. Betekintés nyújtok abba a megrendítő pillanatba, amikor a rendőrség állampolgári bejelentés alapján megtalálta munkatársuk holttestét. A helyszíni szemle megállapításait a későbbi szakértői vizsgálatokkal támasztom alá.

Péntek László gyanúsított kihallgatása alapján összeállítottam egy olyan életrajzot, amin lekövethető, hogy hogyan jutott el odáig, hogy nőéhsége és gátlástalan törvénszegő életmódja következményeként embert ölt.

Ennél a bűncselekménynél több verzió is fel lett állítva és rengeteg nem túl hiteles állampolgári bejelentés is érkezett, amik a verziók közül néhányat alá is tudtak támasztani. Ezek közül bemutatom a legjelentősebbet, valamint azt is, hogy Péntek László a vallomásaiban milyen hazugságokkal próbálkozott.

Végül, de nem utolsó sorban a legnagyobb figyelmet az igazságügyi genetikus szakértő véleményének szenteltem. Az első egység tanulmányozása után az olvasó már pontosan tudja követni, hogy a szakértő milyen vizsgálatokat végzett a rendőrség által biztosított bűnjeleken, és, hogy hogyan jutott arra a megállapításra, hogy Bándy Kata körömnyiradékában, illetve a táskájából biztosított mintán megtalálható Péntek László egyedi azonosításra alkalmas DNS-e. Mivel Péntek László DNS-profilja már szerepelt a DNS-adatbázisban, ezért a bűnjeleken megtalált genetikai ujjlenyomatot összehasonlítva a nyilvántartásban szereplőkkel eljutott a nyomozás odáig, hogy rendkívül nagy valószínűséggel lehetett állítani, hogy az elkövető Péntek László.

Ezt a feltételezést alátámasztotta az, hogy Péntek László áthelyezte saját telefonjának SIM kártyáját Kata telefonjába, aminek hála el lehetett jutni az ő személyéhez.

DNS-VIZSGÁLAT

1. AZ IGAZSÁGÜGYI GENETIKA

Mielőtt a DNS-vizsgálatok megjelentek volna a bűnüldözésben, az ujjlenyomatok, valamint a vér összehasonlító vizsgálata alapján lehetett azt megállapítani, hogy egy meghatározott személy járt-e az adott bűncselekmény helyszínén. Főleg az erőszakos bűncselekményekre jellemző, hogy az elkövető mindenféle biológiai anyagmaradványt hagy a bűncselekmény színhelyén, az elkövetéskor használt eszközökön, valamint a sértett testén, illetve ruházatán. Ez a megállapítás fordítva is igaz, hiszen a sértett biológiai anyagmaradványai is megtalálhatóak a helyszínen, az eszközökön, illetve több esetben az elkövető testén, vagy ruházatán. A kutatók megállapították, hogy a biológiai anyagmaradványoknak létezik egy olyan tulajdonsága, ami alapján az emberek ugyanúgy megkülönböztethetők egymástól, mint az ujjlenyomatok vagy a vér összehasonlító vizsgálata alapján.

Az igazságügyi genetika az ember örökítő anyagát, a DNS-t vizsgálja.

Ennek a szakterületnek egyik legfőbb feladata azt megállapítani, hogy az eljárás során a szakértői vizsgálatra biztosított biológiai anyagmaradvány köthető-e egy adott személyhez, vagy az élőlények egy adott fajához, egyedéhez. A biológiai anyagmaradvány csak akkor használható fel eredményesen erre a fajta azonosítási célra, ha abból kiolvasható egy olyan tulajdonság, ami csak egyetlen személyre, egyedre jellemző. Ezenfelül ennek a tulajdonágnak viszonylag módosulatlanak, állandónak kell maradnia, hogy a szakértő az összehasonlító vizsgálatokat akár hónapokkal, évekkel a kérdéses cselekmény után is képes legyen érdemben elvégezni.¹ Tehát összefoglalva, ezeknek a tulajdonságoknak nem szabad az életkorral, fiziológiás állapottal, környezeti hatásokkal együtt változniuk, viszont kellő mértékben polimorfnak (változatosnak) kell lenniük, hogy az egyes egyedek közti különbség általuk megállapítható legyen. Az igazságügyi gyakorlatban ilyen fajta azonosítást csak a DNS-profil vizsgálata tud nyújtani.

A manapság elterjedt PCR alapú DNS-vizsgálatok többnyire a humán génkészlet autoszómás, más néven testi kromoszómás szakaszaira koncentrálnak, hiszen ezek a populációban nagymértékű polimorfizmust mutatnak. Azonban az egyre fejlődő technika már lehetővé teszi a nem kromoszómához kötött markerek, valamint a mitokondriális DNS vizsgálatát az egyes

¹ http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/Furedi_Sandor_PhD_2003.pdf (5. oldal, letöltve: 2014. február 09. 19:49)

kriminalisztikai ügyekben. A hazai igazságügyi gyakorlatban a DNS bázis sorrendjét (szekvencia), és a hossz-változatosságát is vizsgálják a szakértők.²

Az igazságügyi genetika mára majdnem minden országban az igazságszolgáltatás szerves részét képezi, számos vonatkozásban kiszélesítette a bűncselekmények felderítésének és bizonyításának lehetőségét. A biológiai anyagmaradványok faji-, egyedi eredetének meghatározása felhasználható a helyszíni minta és a gyanúsított személy lehetséges kapcsolatának vizsgálata, a bűnügyi helyszínek kapcsolatának vizsgálata, az ismeretlen személyazonosságú holttestek, vagy maradványok azonosítása, a leszármazási viszonyok elemzése, kegyeleti (pl.: tömegszerencsétlenségek, tömegsírok), történelmi jelentőségű vizsgálatok céljából.³

² Lontainé Santora Zsófia és Hollán Zsuzsa: A DNS-vizsgálatok helye a szakértői munkában (In: Belügyi Szemle 2002/11-12. 56-57. oldal)

³ http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/Egyed_Balazs_PhD_dolgozat.pdf (5. oldal, letöltve: 2014. február 09. 19:50)

2. A DNS

2.1 A DNS-molekula kémiai szerkezete⁴

A dezoxiribonukleinsav (DNS), ami az emberi szervezet felépítését, az anyagcsere folyamatokat, a szaporodást, továbbá az egyéb működést kódoló örökítő anyag, megtalálható minden sejt magjában – nukleáris, sejtmagi DNS – valamint az energiát termelő sejtalkotókban, a mitokondriumokban – mitokondriális DNS –.

A DNS szerkezeti alapegysége a nukleotid, amiben egy cukormolekula (dezoxiribóz), egy foszforsav és egy nukleinsav-bázis – ami csak adenin, timin, guanin vagy citozin lehet – kapcsolódik. A nukleotidokat általában az általuk tartalmazott bázis kezdőbetűjével jelölik.

A DNS olyan óriásmolekula, melynek dupla hélice (kettős spirált alkotó elágazás nélküli két ellentétes menetű lánc) egy hossz tengelye mentén megcsavart, jobbmenetes létrára emlékeztet. Szárait a cukor-foszforsav lánc, fókait pedig a kettős hélixen belül a cukor-foszforsav láncra merőlegesen, a 4 különböző nukleinsav-bázis alkotja. Ezek a bázisok páronként egymáshoz laza kémiai kötéssel kapcsolódnak, így alkotva meg a bázispárokat. A bázispárosodás szabályai szerint a két lánc csak úgy kapcsolódik össze, ha az egyik láncon lévő az adeninnel szemben a másik láncon mindig timin, illetve a guaninnal szemben mindig citozin van. Ebből következik, hogy az egyik lánc bázissorrendje meghatározza a másik lánc bázissorrendjét, és ez a sorrend mindig ugyanaz marad. A DNS két szálát hidrogénhid kötések stabilizálják. A DNS két láncát a megfelelő eljárás keretében ezeknél a hidrogénhid kötéseknel választhatjuk szét. (lásd: 1.ábra)

A DNS-szál kromoszómák formájában található meg a sejtmagokban. Az ember testi sejtjei 23 pár kromoszómát tartalmaznak, a párok egyik tagja az anyától, másik pedig az apától öröklött tulajdonságokat tartalmazza.

Az ember génkészlete funkcionálisan két csoportra osztható: a kódoló és a nem kódoló régiókra.

Az örökletes információk a DNS-szál pontosan meghatározott szakaszaiban, a génekben tárolódnak. Mivel a DNS kettős spiráljának hosszabb, cukor-foszforsav lánc nem tartalmaz

⁴ A DNS-vizsgálatok rendőrségi felhasználása, Oktatófüzet (Közép-Európai Rendőrákadémia Magyar Nemzeti Iroda, 2008, 7-8.oldal)

géneket, - tehát örökítő anyag mentesek – ezeket nem kódoló régióknak hívjuk. Ezek teszik ki a teljes DNS kb. 95%-át, míg a kódoló szakasz csak a fennmaradó 5%-on helyezkedik el.

A kódoló régióban található az összes örökletes anyag, a gének, amik különböző fehérjék kódolását végzik. A genetikai kód a nukleinsav-bázisok sorrendjében rejlik. A gének többsége egyetlen változatban létezik, ezek a monomorf gének. Azonban találhatunk polimorf, változékony géneket is az emberi genomban (génkészlet), amik akár 2-6 különböző fehérjeváltozatot kódolhatnak és így rendkívül alkalmasak származás-megállapításra. Ilyen polimorf gének vizsgálatát végzik az igazságügyi szerológus szakértők. Ennek során a vércsoportok, antigének, fehérjék és enzim polimorfizmusok vizsgálatával foglalkoznak.

Az igazságügyi DNS-vizsgálatok a nem kódoló régióra koncentrálódnak, hiszen itt találhatóak a jellegzetesen ismétlődő DNS szekvenciák. A DNS szekvenciák a nukleotidok sorrendje a DNS egy adott szakaszán.

2.2 DNS polimorfizmusok

Az autoszómás DNS szekvenciájában rejlő eltérések, változatok okozzák az egyes személyek közötti genetikai különbözőséget. A DNS-lánc egy kitüntetett helyén megjelenő egyedi szekvenciákat polimorfizmusnak hívjuk. A polimorfizmust mutató DNS-szakaszt polimorf markernek, vagy polimorf lokusznak nevezzük.

Az emberi genom 70-80%-a olyan DNS szekvenciából áll, melyek csak egyszer fordulnak elő, viszont a 20-30%-a úgynevezett ismétlődő DNS-t tartalmaz. Ezek az ismétlődő DNS-ek lehetnek szétszórta, illetve tandem ismétlődő elemek.

A szétszórta elemek a génkészlet 15-20%-át foglalják el. Jellemzőjük, hogy a genomban szétszórva sok helyen figyelhető meg egy bizonyos DNS szekvencia.

A tandem ismétlődő elemek a génkészlet maradék 10%-át teszik ki. Jellemzőségük, hogy a DNS szekvenciában bizonyos elemek ugyanolyan irányultsággal ismétlődnek. Ilyen tandem ismétlődő elem az igazságügyben használatos miniszatelliták valamint a mikroszatelliták csoportja.⁵

⁵ Woller János: DNS a kriminalisztikában (ORFK Oktatási és Kiképző Központ 1995, Szakmai Kiskönyvtár Sorozat, 9-10. oldal)

Az emberek a DNS összetételüket tekintve csak 0,3%-ban különböznek egymástól. A különböző személyek DNS-láncai közti eltérésekért az ivarsejtképzésnél lejátszódó folyamatok, az illető élete során bekövetkező DNS-átrendeződések és mutációk a felelősek. Ezek alapján látható, hogy még az egypetűjű ikrek génkészletében is (akiknek pedig gyakorlatilag azonos a genetikai összetételük) vannak eltérések, ám ezek főleg életük késői szakaszában mutathatóak ki.

A DNS-molekulában kódolt öröklött egyedi különbségeket két csoportra oszthatjuk. Az egyik az egyszerű báziscseréken alapuló szekvencia polimorfizmus, a másik a genom adott szakaszain megfigyelhető DNS hosszúság-változatokon alapuló hosszpolimorfizmus. Jelenleg a külföldi és a hazai igazságügyi genetikai gyakorlatban a hosszpolimorfizmusok vizsgálata kapja a döntő szerepet. Ezek a hossz-változatosságot mutató DNS szakaszok a tandem módon ismétlődő elemek közé tartoznak.

Létezik két olyan örökítő anyag az emberben, ami kizárólag egyik, illetve másik szülőtől ered. A mitokondriális DNS kizárólag anyai, míg az Y-kromoszóma kizárólag apai ágon öröklődik. Ennek a két DNS-láncnak további jellemzője, hogy az ivarsejtképzés során DNS-ük nem módosul, tehát a szülő és a gyermeke között ezeknél a génkészleteknél gyakorlatilag nincs eltérés. Mivel mind a mitokondriális DNS, mind az Y-kromoszóma sok polimorf szakasszal rendelkezik, rendkívül hasznosak az igazságügyi genetikai vizsgálatok számára.

Egy személy vagy egy biológiai nyom DNS-mintájából a különböző lokuszokon megállapított polimorfizmusok vizsgálatának eredményeképpen megkapjuk a genetikai ujjlenyomatként is emlegetett DNS-profil, vagy más néven genotípust. A DNS-profil olyan mintha a személyi szám genetikai megfelelője lenne, ám ez nem 100%-osan egyedi, hiszen a rokonságban állók genetikai állománya részben közös, valamint bizonyos népcsoportoknál nagy változatosságot mutató lokuszok más népeknél nem, vagy nem olyan mértékben polimorfak. Mindezek miatt az igazságügyi genetikus szakértők valószínűsítő véleményt adnak, nem pedig kategorikust.⁶

2.3 DNS-adatbázis

⁶ Füredi Sándor, Egyed Balázs: DNS-mintázat, mint törvényszéki bizonyíték (In: A genom szerk.: Hídvégi Egon, Széphalom Könyvműhely, 2003., 145-151. oldal)

Az első igazságügyi DNS vizsgálat óta a technológiai fejlődés mára már lehetővé tette a DNS-adatbázisok létrehozását. Ezzel ennek a biológiai anyagmaradványnak már nem csak a bizonyításban, hanem a felderítésben és a nyomozati munkában is jelentős szerep jutott. A DNS vizsgálatok eredményeként kapott DNS-profilok elektronikusan tárolhatók, kezelhetők, kereshetők és továbbíthatók.

Magyarországon a Bünyügyi Szakértői és Kutatóintézet Genetikai Osztályának DNS Adatbázis és Nyilvántartó Laboratóriuma a DNS-profil nyilvántartás vonatkozásában meghatározott adatokat, illetve biológiai mintákat gyűjti, feldolgozza, kezeli és a jogosultnak adatot szolgáltat. A személyi-és bünyügyi adatokat a Közigazgatási Elektronikus Köszolgáltatások Központi Hivatala bünyügyi rendszerében kell kezelni, ellenben a DNS-profil adatokkal, amiket elkülönítve a Hemogenetikai Szakértői osztály informatikai rendszerében tárolnak.

A DNS-profil nyilvántartás alapját az FBI számára kifejlesztett CODIS (Combined DNA Indexing System) szoftver-együttes képezi. A rendszer a DNS-profil adatok megfelelő kezelése esetén képes kimutatni két vagy több DNS-profil azonosságát illetve nagyfokú hasonlatosságát, amit találatnak nevezünk. A találat a típusát tekintve lehet: személyi DNS-profilok azonossága, több helyszín mintáiból származó DNS-profilok azonossága, helyszíni minta és nyilvántartott személy DNS-profiljának azonossága. A találattípustól függően az információ segítséget nyújthat a feltételezett elkövető kilétének, az ismeretlen tettes által elkövetett személyi adatokkal visszaélés, az azonos, vagy eltérő típusú sorozatos bűncselekmények összetartozásának, valamint a tömegszerencsétlenségek áldozatainak és ismeretlen holttestek (maradványok) azonosságának felderítésében.

A rendszer feltöltése folyamatosan történik. A CODIS az új adatokat automatikusan összehasonlítja az adatbázisban lévő DNS-profilokkal. Természetesen felkérésre egyedi, manuális keresés is végezhető.

Találat esetén, ennek tényéről és típusáról az osztály tájékoztatót küld az érintett ügygazdának.⁷

Az 1990-es években, hazánkban is megtörtént a DNS-adatbázis jogi szabályozása (1999. évi LXXXV. törvény). Majd az Európai Unióhoz való 2004-es csatlakozásunk után a 2007. évi CXII. törvénnyel és a 288/2007. (X. 31.) Korm. rendelettel integráltuk a hazai jogrendszerbe a Schengen III. egyezményt, melynek célja, hogy lehetővé tegye a személyes adatok hatékony

⁷ <http://bszki.hu/page.php?355> (letöltve: 2012. február. 09.)

cseréjét a tagállami hatóságok között a nemzetközi bűncselekmények, a terrorizmus és az illegális migráció elleni küzdelem elősegítése érdekében.⁸

A 2009. évi XLVII. törvény hatályon kívül helyezte az első magyar DNS-profil nyilvántartásokról szóló szabályzatot. Ennek a mai napig is hatályban lévő új törvénynek a DNS nyilvántartásra vonatkozó célja *„a bűncselekmény helyszínén és a bűncselekmény elkövetésének nyomait hordozó tárgyon rögzített anyagmaradvány alapján a bűncselekmény elkövetésével összefüggésbe nem hozható, a bűncselekményt elkövető, valamint a rendkívüli haláleset miatt folyó közigazgatási hatósági eljárásban az ismeretlen személyazonosságú elhunyt személy azonosítása.”*⁹

A DNS-profil nyilvántartás három nyilvántartásból tevődik össze. A bűncselekmény helyszínén és a bűncselekmény elkövetésének nyomait hordozó tárgyon rögzített DNS-profilok nyilvántartásából, a büntetőeljárás alá vont személyek DNS-profiljainak nyilvántartásából, valamint a bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen elítélt személyek DNS-profiljainak nyilvántartásából áll.¹⁰

Ha valamely DNS-profilnak a nyilvántartásba vételét az arra jogosult szerv kezdeményezi, a szakértői nyilvántartó szerv a nyilvántartásba vétel előtt összehasonlítja a fent említett három nyilvántartásban kezelt DNS-profilokkal.¹¹

A bűncselekmény helyszínén és a bűncselekmény elkövetésének nyomait hordozó tárgyon rögzített DNS-profilok nyilvántartásába azoknak az adatait kell nyilvántartani, akiknek a DNS-profilját bűncselekmény helyszínén vagy a bűncselekmény elkövetésének nyomait hordozó tárgyon rögzített anyagmaradványból határozták meg, és ha ezekhez az adatokhoz nem kapcsolható személyazonosító adat.¹²

A büntetőeljárás alá vont személyek DNS-profiljainak nyilvántartásában annak az adatait kell nyilvántartani, akivel szemben

a) ötévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény,

⁸ Dr. Margitics István: A DNS nyilvántartások büntetőjogi vetületei (Jogi Fórum Publikáció 2013. November, 6. oldal)

⁹ 2009. évi XLVII. törvény a bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról, 52.§ a.) b.) c.)

¹⁰ 2009. évi XLVII. törvény 53.§

¹¹ 2009. évi XLVII. törvény 54.§ (1)

¹² 2009. évi XLVII. törvény 55.§

b) üzletszerűen vagy bűnszövetségben elkövetett, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény,

c) három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő

ca) 2013. június 30-ig hatályban volt emberkereskedelem, megrontás, tiltott pornográf felvétellel visszaélés, kitartottság, kerítés, embercsempészség,

cb) emberkereskedelem, szexuális visszaélés, kerítés, kitartottság, gyermekprostitúció kihasználása, gyermekpornográfia, embercsempészség,

d) 2013. június 30-ig hatályban volt kábítószerrel vagy kábítószernek minősülő anyaggal való visszaélés,

e) kábítószer birtoklása, kábítószer készítésének elősegítése,

f) fegyveres elkövetéssel megvalósuló bűncselekmény vagy

g) a 2013. június 30-ig hatályban volt állam elleni bűncselekményekkel, terrorcselekménnyel, nemzetközi gazdasági tilalom megszegésével, visszaélés atomenergia alkalmazásával, pénzmosással, valamint szolgálati bűncselekményekkel kapcsolatban fennálló feljelentési kötelezettség elmulasztása,

h) atomenergia alkalmazásával visszaélés, állam elleni bűncselekmények, terrorcselekmény, terrorcselekmény feljelentésének elmulasztása, terrorizmus finanszírozása, nemzetközi gazdasági tilalom megszegése, nemzetközi gazdasági tilalom megszegése feljelentésének elmulasztása, lopás [Btk. 370. § (2) bekezdés b) pont bc) és bf)-bi) alpont, (3) bekezdés a) pont, b) pont ba) alpont, ha a kisebb értékre elkövetett lopást dolog elleni erőszakkal követik el, bb)-be) alpont és c) pont], rongálás [Btk. 371. § (3) bekezdés], sikkasztás [Btk. 371. § (2) bekezdés b) pont bb) alpont, (3) bekezdés a), c) pont, és b) pont, ha a kisebb értékre elkövetett sikkasztást közveszély színhelyén követik el], csalás [Btk. 373. § (2) bekezdés b) pont bb) alpont, (3) bekezdés a) és b) pont, ha a kisebb kárt okozó csalást közveszély színhelyén követik el], jármű önkényes elvétele [Btk. 380. § (1) bekezdés], pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt indítottak büntetőeljárást.¹³

Ebben az esetben a nyilvántartásba vétel kezdeményezésével egyidejűleg, a terheltet büntetőeljárás alá vonó nyomozó hatóság, vagy ügyészség küldi meg a szakértői nyilvántartó szervnek a DNS-profil meghatározására alkalmas szájnyalak-hártya-törletet.¹⁴

¹³ 2009. évi XLVII. törvény 59.§

¹⁴ 2009. évi XLVII. törvény 61.§ (1)

Annak az adatait kell nyilvántartani a bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen elítélt személyek DNS-profiljainak nyilvántartásában,

a) akinek adatai a büntetőeljárás alá vont személyek DNS-profiljainak nyilvántartásában szerepeltek, és a nyilvántartásba vétel alapjául szolgáló büntetőeljárásban a bíróság vele szemben jogerős, bűnösséget megállapító ítéletet hozott, vagy

b) akit jogerősen háromévi vagy azt meghaladó tartamú, végrehajtandó szabadságvesztés büntetésre ítélték.¹⁵

Az érintett személy befogadását követően a befogadó büntetés-végrehajtási intézet megküldi a szakértői nyilvántartó szervnek a DNS-profil meghatározására alkalmas szájnyalváltatótörletet.¹⁶

Az Interpol egy olyan átfogó nemzetközi adatbázis létrehozását tervezi, amely az ismert és ismeretlen forrásból származó DNS-profilokat is tartalmazza, és a tagországok szabadon hozzáférhetnek. A tagországoknak így lehetőségük lesz arra, hogy feltöltsenek nemzeti adatbázisokból származó profilokat, és azokat összehasonlítsák a többi ország által rendelkezésre bocsátott DNS-profilokkal. Három típusú keresés lesz engedélyezve: referencia minta – referencia minta, helyszíni minta – referencia minta, helyszíni minta – helyszíni minta. A rendelkezésre bocsátó tagország tulajdonában maradnak a nyilvántartásban elhelyezett profilok. A tagországoknak biztosítaniuk kell, hogy a DNS-profilokkal való transzfer- és keresőfolyamatok összhangban legyenek az országban hatályos törvényekkel. Találat esetén a rendszer tájékoztatja az érintett tagországokat. A 190 Interpol tagország közül már 69 országtól származó 140000 DNS-profil található ebben az adatbázisban.¹⁷

2.4 DNS a helyszínen

A DNS-profilok a legtöbb biológiai anyagmaradványból kinyerhetőek. A DNS vizsgálatok hatékonyságának növekedése azt eredményezte, hogy ma már olyan érintkezési nyomokból (például: ujj-és fülnyomat, arccal történő érintkezésből származó nyom, poháron, vagy cigi csikken maradt nyál, vagy a köhögés, tüsszentés közben távozó anyagok) is kinyerhetőek a DNS-profilok, amelyeknél a személy és a tárgy közötti érintkezés csak minimális volt.

¹⁵ 2009. évi XLVII. törvény 63.§

¹⁶ 2009. évi XLVII. törvény 65.§ (1)

¹⁷ A DNS-vizsgálatok rendőrségi felhasználása, Oktatófüzet (Közép-Európai Rendőrákadémia Magyar Nemzeti Iroda, 2008, 10. oldal)

A helyszíni szemle során a gondolati rekonstrukciónak ki kell térnie arra, hogy lehet-e és ha igen, akkor hol lehet DNS nyomot biztosítani, azért, hogy a nyomok megsemmisülésének vagy használhatatlanná válásának kockázatát a minimumra lehessen csökkenteni.

A DNS-vizsgálatok szempontjából jelentőséggel bíró biológiai anyagmaradvány:

1. Biológiai szövet:

- Bőrész
- Bőr alatti zsírszövet
- Lágyszövetek
- Izomzat
- Csontok, fogak
- Agyvelő
- Szervek
- Hányadék
- Abortátum

A biológiai szövetek megjelenése igen változatos lehet, szövetrészként minimális mennyiségben nagyon nehezen felismerhetők. A biológiai szövetet törlőpálccával történő ledörzsöléssel kell biztosítani. Ha fogról, vagy csontról van szó, akkor azokat tiszta tartályban kell elhelyezni. Ezeket haladéktalanul -20°C -on kell eltárolni.

2. Vér:

A szerológiai vizsgálatokhoz biztosított vérminták a DNS vizsgálatra is alkalmasak lehetnek. A vérmaradványok DNS-vizsgálatával lehetőség nyílik a személyazonosításra. Vizsgálható többek között a menstruációs vér, orrvér, állati vér stb. A vérszennyezők különböző megjelenésűek lehetnek és emiatt lényeges információt hordoznak a keletkezés körülményeire vonatkozóan. A megjelenési formája szerint lehet cseppenés, freccsenés, vértócsa, véralvadék, elkent nyom, csorgásos vérszennyező beszáradt vérszennyező, vagy egyéb formájú vérszennyező.

A vérszennyezők időnként csak látens formában fordulnak elő, vagy nagyon nehezen ismerhetők fel, ezért fellelőségükhez célszerű megfelelő fényforrást vagy különleges előpróbákat alkalmazni.

3. Köröm, körömkaparé:

A körömök lehetnek az áldozattól és/vagy az elkövetőtől származó maradványok hordozói. A sérült köröm alatt lévő kaparéokban előfordulhat az elkövetőtől származó DNS-profil. Főleg

az erőszakos és szexuális bűncselekményeknél fontos ez a biológiai anyagmaradvány. A körmöket steril ollóval kell levágni, a két kezet külön kell kezelni és a levágott körömdarabokat külön-külön tiszta tartályba kell helyezni.

4. Haj, szőr:

A hajgyökér-sejtekből sejtmagi, míg a hajsál részről mitokondriális DNS-vizsgálatra van lehetőség. Az állatok szőréből pedig fajmeghatározást lehet végezni.

5. Bőrkontaktus nyomok, izzadság:

Az érintkezési nyomok általában nem láthatók, ezért a számításban vehető tárgyakat, helyeket megfelelően kell biztosítani. A kereséshez érdemes megfelelő fényforrást alkalmazni (pl.: helyszínelő lámpa).

6. Széklet, vizelet:

Ezeket a biológiai anyagmaradványokat részben toxikológiailag, részben genetikailag lehet vizsgálni. Mivel a vizelet elég kevés sejtet tartalmaz, ezért a lehető legnagyobb mennyiségben kell biztosítani.

7. Nyál, orrváladék:

A nyálmaradványok általában rosszul láthatók, ezért azokat a helyeket, ahol feltehetően nyálminta előfordulhat, biztosítani kell (ilyen pl. a cigarettacsikk).

8. Ondó, hüvelyváladék:

Az ondó elég gyakran finom eloszlású, szürkésfehér, vagy sárgás színű szennyeződésként jelenik meg. Ezek a nyomok gyakran elég nehezen, vagy egyáltalán nem láthatók. Felismerésükhöz érdemes optikai segédeszközöket (például: UV-lámpa), előpróbákat alkalmazni. A felszívódó felületekről (pl. ruhanemű) az ondófoltot, illetve a hüvelyváladékot szárítás után a hordozóval együtt kell biztosítani. Nemi erőszak esetén a sértettől biztosított hüvelytörletek DNS vizsgálatát el kell végezni, hiszen a kapott eredménnyel a gyanúsított DNS-profilja összehasonlítható.¹⁸

¹⁸ A DNS-vizsgálatok rendőrségi felhasználása, Oktatófüzet (Közép-Európai Rendőrakadémia Magyar Nemzeti Iroda, 2008, 9. oldal és 19-25. oldal)

3. AZ IGAZSÁGÜGYI GENETIKA TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE

3.1 Az út a kezdetekig

1868-ban egy bázeli katonaorvos, F. Miescher felfedezett egy gyenge savat a fehérvérsejtekben. Ezzel megtalálta és leírta a DNS molekulát. Ezután évtizedek kellettek ahhoz, hogy felfedezzék e molekula pontos kémiai szerkezetét, illetve szerepét az öröklődésben. 1944-ben T. Avery, C. McLeod, és M. McCarty kimutatta, hogy a genetikai információt hordozó anyag nem más, mint maga a DNS.¹⁹ 1953-ban J.D. Watson és F.H.C. Crick közreadták a DNS kémiai szerkezetének ma is érvényben levő modelljét, a DNS kettős hélixjének modelljét, így innentől kezdve felvázolhatóvá vált a DNS finomszerkezete is, tehát, hogy miként helyezkednek el a nukleotidok a komplementereikkel szemben. (lásd: 2.ábra) Ettől kezdve tudjuk, hogy pontosan hol tárolódik a genetikai információ.²⁰ 1956-ban J.H. Tijo és A. Levan meghatározták az emberi sejtek magjában megjelenő kromoszómáknak, a genetikai kód hordozóinak a pontos számát, más szóval a normál kariotípust. Az emberi kromoszómák 23 párból állnak, összesen 46 a számuk. A 23 pár kromoszómából 22 pár van jelen mindkét nem testi sejtjeiben, ezek az autoszómák. A fennmaradó X és Y kromoszómák más kombinációban jelennek meg a női és a férfi testi sejtekben, és ezért ezeket nemi kromoszómáknak nevezzük. Normális esetben a férfi kromoszóma készletében XY, a nőében XX található.²¹ 1961-ben M.W. Nirenberg és H. Matthaei megfejtették a genetikai kódot. Felfedezték a DNS triplet-szerűségét, és a genetikai kód egységeit, a nukleotidbázisokat, melyek szerepe alapvető a fehérje-előállításban.²²

3.2 A személyazonosítás történeti fejlődése

3.2.1 Az RFLP-technika (lásd: 3..ábra)

Az 1980-as években alkalmazták először az RFLP technikát (Restriction Fragment Length Polymorphism = restrikciós fragmenthossz polimorfizmus). A DNS-vizsgálatok első

¹⁹ Genetika Képes Enciklopédia – Enzo Gallori (KOSSUTH KIADÓ ZRT. 2010., 30-31. oldal)

²⁰ Genetika Képes Enciklopédia – Enzo Gallori (KOSSUTH KIADÓ ZRT. 2010., 22. oldal)

²¹ Genetika Képes Enciklopédia – Enzo Gallori (KOSSUTH KIADÓ ZRT. 2010., 186-187. oldal)

²² Genetika Képes Enciklopédia – Enzo Gallori (KOSSUTH KIADÓ ZRT. 2010., 22. oldal)

törvényszéki alkalmazására is ezzel az RFLP technikával került sor 1985-ben Angliában, Linda Mann és Dawn Ashworth megerőszakolójának és gyilkosának azonosításakor (ebben az ügyben a számításba vehető 5000 főre szűkített helyi férfi lakosság DNS szűrésével sikerült megtalálni az elkövetőt²³). A. Jeffreys és munkacsoportja a kromoszóma azon szakaszait vizsgálta, melyek nagy számban tartalmaznak rövid, 10-100 bázispárból álló, tandemszerűen (irányított módon) ismétlődő szekvenciákat, mivel ezek az úgynevezett miniszatelliták lényegesen polimorfabbnak, változékonyabbnak bizonyultak az eddig vizsgált markerekhez – az azonosítható módon megnyilvánuló gének vagy géntermékekhez – képest.²⁴ Az emberre jellemző DNS-azonosítás céljából kidolgoztak egy igen hatékony technológiát, ami a DNS ujjlenyomat (DNA fingerprinting) nevet kapta. Az eljárás során az élő biológiai mintát (vér, nyál, ondóváladék, bőr) restriktációs enzimekkel megemésztjük. Ezek az enzimek olyan, általában baktériumokból kinyert enzimek, melyek a kettős hélixű DNS-t egyedi módon csak a rájuk jellemző szekvenciánál, az úgynevezett restriktációs hasítóhelyen hasítják el. Majd a több ezer különböző hosszúságú DNS fargmentet (a DNS egy kisebb darabját) gélben elektroforézissel méret szerint elválasztjuk egymástól. Az eljárás révén egy lenyomatot készítünk a gélről, vagyis az egyes DNS fragmentek egymáshoz viszonyított helyzete ugyanolyan lesz a lenyomaton, mint amilyen a gélben volt. Végül hibridizálás útján nyerjük ki a megvizsgálandó DNS-minta profilját, ami a vonalkódhoz hasonló, 10-40 csíkból áll. Ennek az úgynevezett soklókuszos RFLP technikának az eredményeként kapott DNS fragmentmintázatok annyira egyediek, mint maga az ujjlenyomat. Ez a fajta vizsgálat átütő sikert hozott az igazságügyi gyakorlatban, hiszen egyedi azonosítást tett lehetővé. Azonban ennek a technikának viszonylag nagy a DNS igénye (kb. 10µg), csak ép mintával tud dolgozni, illetve a kevert minták esetén túl bonyolult a kiértékelési rendszere.

Az első generációs Jeffreys-féle soklókuszos RFLP technika „rossz” tulajdonságai miatt kifejlődött az RFLP vizsgálatok második generációja, az érzékenyebb és könnyebben kiértékelhető egylókuszos RFLP. A vizsgálathoz kb. 1µg-nyi DNS szükséges és már mérsékelt lebomlott mintákon is elvégezhető. Ennek során, olyan DNS próbát használunk, mely egyetlenegyszer fordul elő a haploid emberi genomban. A hibridizálás során – ami egy olyan folyamat, melynek során az egymásnak megfelelő, egyszálú DNS-ek összekapcsolódva

²³ Woller János: Kriminálisztikai célú DNS-vizsgálatok és DNS-adatbázisok (In: Belügyi Szemle, 1997. December)

²⁴ http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/Furedi_Sandor_PhD_2003.pdf (8.oldal, letöltve: 2012. február 09. 19:49)

kettős szálú DNS-t hoznak létre – a különböző személyek mintáiban 1 vagy 2 csíkot figyelhetünk meg.²⁵

3.2.2 A PCR-technika (lásd: 4.ábra)

Még ugyanebben az évben, 1985-ben K. Mullis és munkatársai felfedezték a később Nobel-díjjal is jutalmazott PCR-t (Polimerase Chain Reaction), a DNS polimeráz láncreakciós technológiát, amelynek igazságügyi alkalmazásáról először Higuchi és munkatársai számoltak be 1988-ban. Ez napjainkban a kriminalisztikai vizsgálatok legelterjedtebben használatos technikája, ami azon alapszik, hogy általa egy adott DNS-szakasz nagy mennyisége nyerhető anélkül, hogy a klónozáshoz kellene folyamodni. Egy általunk vizsgálni kívánt szakaszt, az úgynevezett targetet lemásoljuk a DNS-polimeráz enzim segítségével. A PCR vizsgálat nagyon kevés DNS-t tartalmazó mintákon (pl.: egyetlen hajszál), valamint a jelentős mértékben elbomlott DNS-t tartalmazó mintákon is elvégezhető, a vizsgálatok viszonylag gyorsak és könnyen kivitelezhetőek, illetve egyszerűbbé teszi a kevert minták kiértékelését és a statisztikai analízisét. A PCR során a mintaként szolgáló DNS-t, a primereket (a felsokszorozni kívánt DNS szakasz végeit kijelölő 15-30 bázispár hosszúságú, egyszálú DNS darabkák) és a nukleotidokat (adenin, citozin, guanin, timin) három különböző, pontosan meghatározott hőmérsékletű ciklusból álló fűtés-hűtés sorozaton vesszük át, kb. 25-40-szer. Először a fűtés következtében a mintaként szolgáló DNS molekulák száalai szétválnak, köztük a hidrogénkötések felbomlanak. Ezután a hűtés során a primerek hozzá tudnak kapcsolódni a nekik teljesen megfelelő minta-DNS szakaszhoz. Majd a DNS-polimeráz enzimek (pl.: a hőstabil *Thermus aquaticus*-ból nyert DNS-polimerázt, a Taq-polimerázt használják) meghosszabbítják a szétválasztott minta-DNS-hez hozzákapcsolódott primerek végeit és elkészítik a DNS kiegészítő szálát. A megsokszorozni kívánt DNS szakasz mennyisége minden egyes ciklusban megkétszereződik. A kriminalisztikai gyakorlatban a felsokszorozott DNS szakaszokat a polimorfizmus típusának (szekvencia- vagy hossz polimorfizmus) megfelelő módszerekkel vizsgálunk tovább.²⁶ A PCR tehát egy olyan újítás volt, amelynek segítségével a bűnügyi nyomozók és a szakértők az addig használhatatlannak és lényegtelennek tűnő biológiai anyagmaradványok vizsgálatát is el tudják végezni.

²⁵ Woller János: DNS a kriminalisztikában (ORFK Oktatási és Kiképző Központ 1995, Szakmai Kiskönyvtár Sorozat, 19-22. oldal, 53-55. oldal)

²⁶ Woller János: DNS a kriminalisztikában (ORFK Oktatási és Kiképző Központ 1995, Szakmai Kiskönyvtár Sorozat, 22-24. oldal, 53-55. oldal)

A mikroszatelliták, más néven STR-ek (Short Tandem Repeat = rövid tandemismétlődések) alkalmazhatóságát az igazságügyben, a PCR-technika gyors fejlődése, elterjedése tette lehetővé. Ezzel jelentősen megnőtt az olyan biológiai minták vizsgálatának a sikeressége, amelyek rossz állapotú, illetve minimális mennyiségű DNS-t tartalmaznak. A mikroszatelliták olyan nem átíródó DNS-régiók, ahol 2-6 bázispárból álló szakasz irányított módú (tandem) ismétlődése figyelhető meg. Ezeknek az ismétlődéseknek a száma személyenként változó, ezért a mikroszatelliták ezen polimorf tulajdonsága az, ami alkalmassá teszi őket genetikai személyazonosítási célokra. Az STR polimorfizmusokat a hosszpolimorfizmusok közé soroljuk. Tehát az STR markerek igazságügyi célú alkalmazhatósága egyrészt a magas polimorfizmus fokukban, másrészt a PCR-sokszorozhatóságukban rejlik.

1991-ben leírásra került az STR markerek fluoreszcens jelölése és detektálása.

Az 1990-es évek elején a multiplex PCR-technológia is hozzáférhetővé vált. E technológia vívmánya, hogy egy reakció során 6-16 lókuszt együttes egyidejű analízisére képes, valamint a felsokszorozandó DNS-szakasz lerövidítésével igen leromlott minőségű és töredezett DNS-minták is azonosíthatóvá váltak. A multiplex PCR számára akár egyetlen sejt genetikai állománya is elegendő lehet a személyazonosításhoz. Ez a módszer lehetőséget teremtett a genetikai személyazonosítás gyors, akár néhány órán belüli kivitelezésére.²⁷

3.2.3 Az Y-kromoszóma polimorfizmusainak a vizsgálata

Az 1990-es évek második felében nagy ütemben megindult az Y-kromoszómás mikroszatelliták kutatása. Ezek az Y-kromoszómák apai ágon öröklődnek. Ennek az évtizednek az elején, csak egy olyan Y-kromoszómás marker volt, amelyet igazságügyi alkalmazásokban teszteltek. „A nemi kromoszómák markerei, így az Y-kromoszóma, mint a humán genom kizárólag férfiakra jellemző szakasza, az erőszakos bűncselekmények elkövetőit túlnyomó többségben jelentő férfiak azonosítását tette még eredményesebbé.”²⁸ A hagyományos autoszómás (testi kromoszómás) STR analízis nem eredményes az olyan kevert jellegű biológiai mintáknál, ahol a női eredetű sejtek túlsúlyban vannak (pl.: hüvelyváladékkal

²⁷ http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/Furedi_Sandor_PhD_2003.pdf (9-10. oldal, letöltve: 2012. február 09. 19:49)

²⁸ Pádár Zsolt: A DNS vizsgálatok szerepe és szakértői problémái emberölési ügyekben (In: Belügyi Szemle 2005/1, 15-16. oldal)

keveredett kyszámú spermiumsejt). Ilyen esetekben is kiolvasható a férfi elkövető genetikai ujjlenyomata, ha az Y-kromoszómás STR-eket vizsgáljuk.²⁹

3.2.3 A magyar azonosítás, valamint az adatbázisok megjelenése

Magyarországon a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézetében született meg az első DNS vizsgálaton alapuló igazságügyi szakértői vélemény 1992-ben, egy egyetemi hallgató lány meggyilkolásának ügyében. Majd 1995-96-ban megjelentek az első szakirodalmi közlemények, amik a magyar DNS vizsgálatok eredményeiről számoltak be.

Az első DNS-profil nyilvántartás Nagy-Britanniában jött létre, 1995-ben, majd ezután 1997-ben az FBI létrehozta a 13 STR törzs-lókuszt nyilvántartási rendszerét (CODIS), ami széles körben elterjedt, és elindította a nemzeti adatbázisok nemzetközivé szerveződését. Az első törvény, ami Magyarországon a bűnügyi DNS-profil nyilvántartást szabályozta az 1999. évi LXXXV. törvény a bűnügyi nyilvántartásról és a hatósági erkölcsi bizonyítványról, 2000-ben lépett hatályba.³⁰ Majd 2009. június 30-án hatályba lépett az első törvényt felváltó 2009. évi XLVII. törvény a bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról, ami a második DNS-profil nyilvántartásról szóló szabályzata az országnak.

3.2.4 A mitokondriális DNS vizsgálata

A 2000-es években a főszerepet a mitokondriális DNS-sel való azonosítás igazságügyi célú alkalmazása játszotta. A mitokondriális DNS (mtDNS) sokkal előnyösebb tulajdonságokkal rendelkezik, mint a sejtmagi (nukleáris) DNS, amivel ezt megelőzően az azonosítások többségét végezték. A mtDNS rövid, cirkuláris szerkezetű és száma sejtenként akár 1000-10000 is lehet. Emiatt a vizsgálati érzékenysége nagyobb, mint a sejtmagi DNS-é, és így a bomlott állapotú, valamint a sejtmagi DNS-sel egyáltalán nem, vagy már nem rendelkező biológiai minták (csontmaradványok, szörképletek, vágott hajszálak, hajszáltöredékek) azonosítására is alkalmas. Kizárólag anyai ágon öröklődik, és az azonos anyai ágú rokonság

²⁹ http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/Furedi_Sandor_PhD_2003.pdf (12. oldal, letöltve: 2012. február 09. 19:49)

³⁰ <http://bszki.hu/page.php?353> (letöltve: 2012. február. 09.)

esetén a jelleg ugyanaz marad, a ritka, spontán mutációkat kivéve. Ezért az azonosítás során – a jelleggyakoriságok alapján – nem maga a személy, mint a nukleáris DNS vizsgálatoknál, hanem csak a leszármazási vonal valószínűsíthető. Viszont a mitokondriális DNS kiterjesztette a vizsgálhatóságot az összes biológiai anyagmaradványra, ezzel kompenzálva a korlátozott származás megállapítást.³¹

³¹ Pádár Zsolt: A DNS vizsgálatok szerepe és szakértői problémái emberölési ügyekben (In: Belügyi Szemle 2005/1, 20-21. oldal)

4. A HOZZÁÁLLÁS

Manapság, az embereket a média „okosítja ki” arról, hogyan is követhető el a tökéletes bűntény. Elméletben már szinte mindenki tudja, hogy mik azok a sarkalatos pontok, amikre a rendőrség az eljárása során fókuszál, hogyan kell az általunk hagyott nyomokat eltüntetni, illetve, hogyan kell „nyom nélkül” bűnözni. Pedig nincs „nyomtalan” bűnügyi helyszín! A bűnüldözésnek a megfelelő módon és gyorsasággal kell reagálnia a modernkori bűnözés változásaira. A bűnügyi technikusok, illetőleg a szakértők oktatásának ki kell terjednie a legújabb eszközökre, módszerekre is, amik a bűncselekmények felkutatásában előrelépést hozhatnak. Ezzel egy időben ezeket a modern, fejlett eszközöket, módszereket be kell építeni a hazai igazságszolgáltatási rendszerbe. Ilyen új szakterületnek tekinthető az igazságügyi genetika, a DNS alapú azonosítás.

Ám az új és hasznos módszerek integrálása mellett úgy gondolom, hogy meg kell találni a tökéletes egyensúlyt. A rendőrség nem eshet abba a hibába, hogy csak DNS alapú nyomozást végez. Ha ez történne, akkor például a helyszínen talált hibátlan minőségű ujjlenyomat információtartalmát semmibe véve a bűnügyi technikus inkább DNS-t rögzítene belőle, aminek a vizsgálata jelenleg jóval költségesebb, a kisebb tárgyi súlyú ügyekben időigényesebb és egyes esetekben nem vezet eredményre, hiszen a DNS-nyilvántartás még nem használható olyan mértékben, mint az ujjnyom nyilvántartás.

A büntetőeljárásról szóló törvény a teljes körű bizonyítás köteleességét írja elő a nyomozó hatóságok számára, emiatt nem engedheti meg magának egyik nyomozó sem, hogy csak a DNS-re, mint valószínűsítő bizonyítékra hagyatkozik az eljárás során.

A technikai fejlődés már több mint 20 éve lehetővé teszi a magyar rendőrség számára is a DNS adta lehetőségek kiaknázását a büntetőeljárás során. Lévén ez egy fiatal szakértői metodika, kevés átfogó ismeretanyag található róla a magyar szakirodalomban, ezért a közélet szinte semmit nem tud az azonosítás folyamatáról és talán ez is közrejátszik abban, hogy a megítélése egészen változó, hiszen egy bizonyos réteg erkölcsileg elítélendőnek találja ezt a fajta azonosítási módszert. Az e technika alkalmazása során keletkezett személyes DNS minták kezelése, tárolása a DNS adatbázisban, felhasználása és védelme pedig komoly etikai vitákat okozott. Ezt a negatív hozzáállást fokozza még a genetika más területeinek kutatásai, így például a klónozás.

A Bándy Kata-ügy megoldását jelentő DNS-minta talán enyhített ezeken az ellenérzéseken. Véleményem szerint, ha több olyan sikeres nyomozásra hívjuk fel a társadalom figyelmét, ahol a DNS kulcsfontosságú szerepet játszott az adott ügy megoldásában akkor a negatív hozzáállás csökkenne és ez akár preventív jelleggel is hathat.

ÜGYELEMZÉS

5. AZ UTOLSÓ

5.1 A találkozásig vezető út (lásd: 5.ábra)

Bándy Kata 2012. Július 07-én, szombaton este 20 óra 05 perckor telefonjáról felhívta egyik barátnőjét, akivel később, 20 óra 30 perckor a pécsi Nagy Jenő utcai Beck's Söröző bejárata előtt találkozott. A Sörözőben születnapot ünnepeltek, szórakoztak. Az este folyamán 21 óra 10 perckor édesapja még felhívta őt és beszélgettek. Majd később átmentek az Ifjúság úti Szenes nevű szórakozóhelyre, de innen nem sokkal ezután visszatértek a Beck's-be. Kata az este folyamán minimális mennyiségű alkoholt fogyasztott. A boncolási eredmények szerint 1,7 ezrelék volt a véralkohol szintje, valamint az epéjében 1,84 ezrelék volt az etilalkohol szint.

2012. július 08-án hajnali 01 óra 45 perc magasságában Kata elindul gyalogosan hazafelé, egyedül. A térfigyelő kamerák felvételein látszik, ahogy a Sörözőtől elindul a Nagy Jenő utcán át a Hungária úton. Végigmegy a Hungárián, majd a Kórház téren át tovább halad a Ferencesek utcáján és 02 óra 06 perckor feltűnik Pécs főterén, a Széchenyi téren. Innen a Király utcán folytatja az útját. A felvételeken jól látszik aznapi ruházata: fekete színű vékony pántos toppot, narancssárga szoknyát, barna szandált és övet, valamint egy kék-fehér csíkos táskát viselt. A Király utcában található Roxy Café biztonsági kamerájának felvétele szerint Kata 02 óra 11 perckor haladt el arra. A lány után 10 másodperccel feltűnik egy férfi, aki ugyanabba az irányba halad. Rövid ujjú világos pólóinget és sötét halásznadrágot visel. A férfi a bal alsó végtagját csípőből emelte, a térdét nem hajlította. A felvételek nagyítása során látható, hogy a bal lábán térd alattig érő lábgipszet visel.

Kata 02 óra 16 perckor elhagyja a Király utca végén található Búza teret és továbbhalad a Felsővámház utca felé. A térfigyelő kamera felvételei szerint nem követi őt senki. Innentől kezdve azonban megszűnnek a felvételek, mivel a Búza tér után már nincs telepített térfigyelő kamera. Kata a Búza tértől több irányból is megközelíthette a Dugonics utca 29. szám alatti lakását. A feltételezett útvonalakon található magánkamerák felvételein azonban a lány nem látható.

Kata volt vőlegénye – akivel május 10-én zökkenőmentesen felbontották az eljegyzésüket és külön költöztek – elmondása szerint mivel a lány szeretett gyalogolni, általában a Felsővámház utca felől közelítette meg a Dugonics utcán lévő lakását.

Bándy Kata körülbelül 02 óra 30 perckor érkezhetett meg lakásához.³²

Péntek László 2012. Július 07-én sötétedéskor a Magtár utca 10.számhoz közeli MÉH telep melletti fás-bokros területen elszívott egy cigit, amibe az aznap vásárolt „Pod” nevű fehér, kristályos kábítószer egy része volt betekerve. Elmondása szerint korábban ezt a fajta drogot nem próbálta, de hallott már arról, hogy erre a kábítószerre nem tanácsos alkoholt inni, mert furcsa dolgokat hozhat ki a fogyasztóból. A cigitől jó kedvre derült, visszament a Magtár utca 10-be, (ahol pécsi tartózkodása alatt lakott) és beszélgetett egy kicsit nagybátyjával.

22-23 óra körüli időben Péntek László a Magtár utcai tartózkodási helyéről elindult a városba céltalanul csavarogni, mert mehetnéke volt. Mivel Pécsen még nem volt túl ismerős, arra a helyre ment aznap este először, ahol már volt korábban. A kiskertek közötti úton eljutott az Aldi áruházig, majd innentől kezdve a Zsolnay Vilmos úton haladt a Balokány liget felé. Itt a tó partján sok fiatal volt aznap este. Péntek László félrevonult, leült egy padra, csinált magának egy újabb kábítószeres cigarettát és elszívta azt. Nem sokkal később átment a Zsolnay Vilmos utca másik oldalán található Tom Market kisboltba, ahol csak egy kisablakon keresztül lehetett vásárolni a női eladótól. Vett egy két literes műanyag palackos vörösbort és hozzá egy üveg üdítőt, majd visszatért ahhoz a padhoz, ahol előtte ült. Iszogatott a megvásárolt alkoholból, összeöntötte az üdítővel, és ismét elszívott egy kábítószeres cigarettát. Nagyjából másfél-két órát tölthetett el a ligetben.

Péntek László későbbi toxikológiai vizsgálata megállapította, hogy a vizeletében amfetamin származék jelenléte volt kimutatható, de kábítószer, illetve pszichotróp hatású anyag, központi idegrendszeri hatással rendelkező vegyületeket a vizsgálatok során megállapítani nem lehetett.³³

A ligetből lépcsőn felment a Zsolnay Vilmos útra, majd átsétált a másik oldalára az útnak és ott tovább haladt egy két épület közti sikátorban. Felért a Felső Balokány utcáig és itt balra fordult. Végighaladt az utcán, majd a Farkas István utcán jobbra fordult és elindult felfelé egészen a Felsővámház utcáig, ahol szintén jobbra fordult. Pár lépés után áttért az utca másik oldalára, majd a balra ráfordult a meredek Dugonics utcára és meglátta a Dugonics utca 29.

³² Bándy Kata édesapjának, volt vőlegényének, barátainak tanúkihallgatása, térfigyelő-és biztonsági kamerák felvételeinek eredménye

³³ PTE Igazságügyi Orvostani Intézet Toxikológiai Labor Igazságügyi Toxikológus szakértő véleménye, 2012.07.16.

szám alatti lakás kapuja előtt Bándy Katát, aki éppen a kulcsomójával próbált bejutni a lakásába.³⁴ (lásd: 6.ábra)

5.2 Követés

Péntek László megszólította a lakásába bejutni igyekvő lányt, mire az leejtette a kulcsomóját a földre. A férfi elindult Kata felé, aki felvette a kulcsait és gyors léptekkel elindult tőle távolodva felfelé a Dugonics utcán. Péntek László elkezdte követni őt, s közben kérdezgette, hogy nem akar-e vele beszélni, de erre Kata azt válaszolta, hogy nem, még csak most ért haza és fáradt.

Miközben a lány után ment, a férfi iszogatót és elszívott egy újabb kábítószeres cigarettát. Katának sikerült 10-15 méterrel lehagynia, ezért Péntek László azt kiabálta utána: „ne siess annyira, nem bírok ilyen gyorsan menni, várj már meg”.

Kata ment tovább, figyelmen kívül hagyva az őt követő férfit. Elérve egy kereszteződéshez jobbra fordult, és a Kiss Ernő utcán gyalogolt tovább. Péntek László még mindig le volt maradva tőle, ezért folyamatosan szólongatta, de semmilyen választ nem kapott. Folyamatosan kérdezgette, hogy miért siet és, hogy hova siet annyira a lány. A Kiss Ernő utca végén utolérte őt, majd átkarolta a vállát, amit egy ottani lakos az erkélyéről látott is. Erre Kata még gyorsabban kezdett menni, hagyta a követőjét és befordult jobbra, a Vadász utcára. Péntek László legközelebb a Vadász utcai buszmegállónál érte utol a lányt.³⁵ (lásd: 7.ábra)

5.3 A felfoghatatlan

Péntek László odament Bándy Katához, aki a buszmegállóban volt. Kata nem kezdett el újra „menekülni”, csak megkérdezte, hogy miért követte őt, és elmondta, hogy ő pszichológus, ha a férfinak valami baja van, akkor megbeszélhetik. Péntek László azt válaszolta, hogy azért követte a lányt, mert megtetszett neki és beszélgetni akart vele.

³⁴ Péntek László 2012. 07.17-i első folytatólagos gyanúsított kihallgatása, valamint Péntek László 2012.07.19-i helyszíni kihallgatása

³⁵ Péntek László 2012. 07.17- első folytatólagos gyanúsított kihallgatása, Péntek László 2012.07.19-i helyszíni kihallgatása

Péntek László elmondása szerint elkezdtek beszélgetni és ő ekkor kezdett szexuális vágyat érezni Kata iránt. Az Ő szavaival élve: „ekkor kezdtem gerjedni a lányra, vágyat éreztem egy vele való szexre”.³⁶

Hátulról átkarolta a lányt, mondta neki, hogy menjenek át az út túloldalán lévő sötét játszótérre, de a lány ott akart maradni a kivilágított buszmegállóban. Péntek László állítása szerint ez volt az a pillanat, amikor elborult az agya, és a lányt erőszakosan, a vállainál fogva maga előtt áttolta az út túloldalára. Mondta Katának, hogy ne kezdjen el kiabálni, Kata válaszként elmondta, hogy nem fog, és megkérdezte, hogy miért csinálja ezt vele, menjen inkább haza, ne csinálja, mert ebből nagy baj lesz. A lány nem próbált meg ellenszegülni. Közben eljutottak a játszótér mögötti, a Délibáb utca déli végében lévő kelet-nyugat irányban húzódó, kivilágítatlan füves részre. Kata itt már csak azt ismételte: „én pszichológus vagyok, beszéljük meg, ha bajod van, vagy valami gondod támadt”.³⁷

Péntek László levette Kata jobb válláról a táskát, aminek a tartalma kiszóródott. A táska egyik fülét ráakasztotta a lány nyakára és elkezdte szorítani. Lekerültek a földre és ott forgolódtak. A férfi simogatta a lány testét, benyúlt a szoknyája alá, és még jobban fokozta szexuális vágyát, hogy állítása szerint a lányon nem volt alsónemű. Péntek László ezen kijelentésével ellentétes Kata volt vőlegényének az elmondása, miszerint a lány mindig viselt fehérneműt, a nélkül soha nem indult el otthonról. Valamint 2012. Július 14-én a holttest megtalálási helyének közelében egy kukában egy összeégett női alsóneműt találtak, amelyről megállapítást nyert a DNS szakértői vizsgálat alapján, hogy Bándy Kata DNS-profilját tartalmazza, a bugyit tehát korábban Bándy Kata viselte.

Kata nem tudott ekkor már kiabálni a nyakára szorított táska pántjától.

Péntek László ráfeküdt a lányra, a lábai közé. Jobb kezével szorította a Kata nyakán lévő pántot, a bal kezével pedig felhúzta a szoknyáját. Kata a férfi jobb kezét szorította, próbálta leszedni a kezét a táska pántjáról, valamint védekezése közben többször is megkarmolta. Péntek László 2012. Július 16-i igazságügyi orvosszakértői vizsgálata megállapította, hogy a férfi nyakának jobb oldalán, a test hátsó felszíne felől előrefele haladóan, egymással párhuzamosan elhelyezkedve 2 db csíkszerű, egyenként 3-4 mm szélességű barnás-lilás szederjes vérbeszűrődés maradványa volt látható, melyek egymástól 2,5 cm távolságra helyezkedtek el. A jobb lapockájánál egy vaskos varral fedett, csaknem teljesen gyógyult

³⁶ Péntek László 2012.07.17-i első folytatólagos gyanúsított kihallgatása

³⁷ Péntek László 2012.07.19-i helyszíni kihallgatása

bőrsérülés, valamint egy halványlilas szederjes, sárgás felületű bőrsérülés bőralatti bevérvés nyoma volt látható. a hátának a bal oldalán találtak egy ferde helyzetű enyhén ívelt alakú frissen gyógyult bőrsérülés érdús heget, egy élénk vörhenyes bőr alatti bevérvés felszívódó maradványát és frissen gyógyult hámsérülés nyomát. A gerinc irányába pedig egymás közelében 2 db ferde helyzetű egyenként 6-7 mm hosszúságú, 3-4 mm szélességű vörhenyes lilás, frissen gyógyult felületes bőrsérülés hege volt látható. A vizsgálat eredményeképpen az orvosszakértő kimondta, hogy ezek a sérülések nagy valószínűséggel a 2012. Július 08-án elszenvedett sérülések maradványai voltak. A gyógyulási idejük alapján kb. egy hetes keletkezési idejűek voltak a vizsgálat napján, és 7-8 napos sérülésnek feleltek meg. Az alakbeli sajátosságaik és az elhelyezkedésük alapján a fenti sérülések és azok nyomai létrejöhettek az áldozat, Bándy Kata védekezése során, kézzel történő karmolásaitól.³⁸

Miután Péntek László a bal kezével a saját nadrágját letolta, a merev nemi szervét megpróbálta behelyezni a lány hüvelyébe. Miközben valamennyire sikerült behatolnia a lány nemi szervébe, hallotta, hogy fuldokló hangokat hallat. Azután egyszer csak a férfi jobb kezét szorító kéz elernyed. Péntek László megijedt, de csak ájulásnak vélte azt, hogy a lány teste elernyed, ezért engedett a szorításból, majd miután látta, hogy a lány nem kap levegőt levette a nyakáról a táskapántot. Abbahagyta a közösülést, amelynek során állítása szerint nem történt ejakulálás (a későbbi igazságügyi genetikus szakértő véleménye szerint, Bándy Kata táskáján kimutatható volt Péntek László spermiuma, viszont az orvosszakértő megállapítása alapján a hüvelyben óvszer használata nélküli befejezett közösülés nem igazolható). Próbálta magához téríteni a lányt.

Ahogy felállt a földről, a lány teste lecsúszott a domboldalon a fás, bokros részre, majd fennakadt valamiben. Péntek László azt állítja, hogy hallotta, ahogy a lány a szakadékban hörög, köhög. Az igazságügyi orvosszakértő megállapította, hogy az áldozat addig, ameddig nem állt be a halál biztosan hallathatott hörögő hangokat. A nyak leszorítása közben az agy oxigénhiányos állapota miatt az agyhalál előbb beállhatott, mint a szív és a légzés teljes megszűnése, és a szorítás felengedése után az újrainduló vérkeringés mellett nem kizárt a hörögés, de nagyon ritka és nem valószínűsíthető. Valamint a szakadékba guruló test által okozott hangok mellett a hallott hörögős hangok eredete nehezen különíthető el. A fojtogatás, részleges leszorítás során a halál beállta kissé elhúzódóbb, de néhány perces nyakleszorítás mellett a megfojtással egy időben beállhatott a halál.³⁹

³⁸ PTE-ÁJK, Igazságügyi Orvostani Intézet Igazságügyi Orvosszakértői vizsgálati lelet és vélemény, 2012.07.19.

³⁹ PTE-ÁJK Igazságügyi Orvostani Intézet Kiegészítő Igazságügyi Orvosszakértői vélemény

A zsebében lévő telefonja világított, ezért látott annyira, hogy összeszedje a lány dolgait, amik kiszóródtak a táskájából. Magához vette a lány pénztárcáját és a telefonját, a táskát pedig bedobta a szakadékba a lány teste mellé. Péntek László telefonja azért világított, mert a készüléken lévő azon gomb, amellyel az internetkapcsolat indítható (szemből a bal felső félkör alakú nyomógomb) véletlenszerűen benyomódott, amit a híváslista elemzés alapján az is alátámaszt, hogy 2012. Július 08-án 02:50 perctől kezdődően több mint negyed órán keresztül internetkapcsolatban volt.

A közelben lévő kukánál átnézte a pénztárcát, megtalálta Bándy Kata rendőrigazolványát. A telefont és a pénzt, ami kb. 11-12 ezer forint lehetett magához vette, a többi iratot, valamint a tárcát bedobta kukába. (lásd: 8.ábra)

Futva elindult lefele a Vadász utcán, közben szétszedte a sokgombos, rózsaszín LG telefont, kisdobta belőle a SIM kártyát és eldobta valamerre futás közben.⁴⁰

5.4 Az út hazafelé

A Vadász utcáról átment a Diósi útra, majd az AutoCity Pécs előtt elhaladva betért a Zsolnay Vilmos út 41-43. szám alatt található Shell töltőállomásra. (lásd: 9.ábra) A benzinkútra telepített kamerarendszer felvételein 03 óra 33 perckor tűnik fel a Shop előtti területen, kezében telefon látható, amit még nem tart a füléhez. A felvételekről jól megfigyelhető a ruházata: normál fekete pólót, koptatott világoskék farmer térdnadrágot, fehér gumitalpú fekete felsőrésszel rendelkező cipőt visel. Belép az üzletbe, és közben a telefont a füléhez szorítja. Tekintetével az eladónőt figyeli, amíg beszél vele, majd elfordítja a fejét, mintha a telefonbeszélgetésre koncentrálna. Egy doboz arany Marlboro-t vásárol, amiért egy ezer forintos bankjeggyel fizet, amit egy összehajtott bankkötegből vett ki. Eközben a telefont áthelyezi a másik füléhez. A Shopban aznap éjjel dolgozó tanúvallomása szerint Péntek Lászlónak zavart volt a tekintete, de nem tűnt ittasnak, viszont bűdös izzadság szaga volt. 03 óra 34 perckor távozik a Shopból, a belváros irányába, nyugat felé, és továbbra is telefonál.⁴¹

⁴⁰ Péntek László 2012.07.17-i első folytatólagos gyanúsított kihallgatása

⁴¹ A Zsolnay Vilmos út 41-43 számú Shell töltőállomásra telepített kamerarendszer felvételei, a töltőállomás dolgozójának tanúvallomása, 2012.07.20.

Péntek László híváslistája szerint 03:00-04:00 óra közötti időben nem történt sem híváskezdeményezés, sem hívásfogadás, tehát ez egy hívásforgalommentes időszak volt. A benzinkút kamerafelvételei, illetve az ott dolgozó tanúvallomása szerint telefonált. Péntek László gyanúsított kihallgatásában elmondta, hogy kezdeményezett a telefonjáról egy álhívást, hogy csörögjön a telefonja, mintha valaki hívná. A férfi úgy tett, mintha valós hívása lett volna. Elmondása szerint ezt azért csinálta, mert így kevésbé volt feltűnő a benzinkutas számára.

04 óra körüli időben ért haza Péntek László a Magtár utca 10. szám alá. Felment a barátnője szobájába, és Bándy Kata telefonját kitette az asztalra, majd levetkőzött, befeküdt a barátnője mellé és elaludt.⁴²

⁴² Péntek László 2012.07.17-i első folytatólagos gyanúsított kihallgatása , Péntek László 2012. 07.23-i harmadik folytatólagos gyanúsított kihallgatása

6. GYANÚBÓL BIZONYOSSÁG

Bándy Kata főnöke 2012. Július 09-én értesítette a lány édesapját, miszerint Kata nem ment be dolgozni és telefonon sem elérhető, mert az ki van kapcsolva. Az apa, aki 2012. Július 07-én este 21 óra 10 perckor beszélt utoljára lányával telefonon, felkereste Kata volt vőlegényét, aki semmit sem tudott a lány hollétéről, vele utoljára 2012. Július 06-án a délutáni órákban találkozott. Az édesapa megkérte őt, hogy menjen el Kata lakásához és keresse ott a lányt, azonban mivel neki nem volt kulcsa a lakásoz, nem tudott bejutni.

2012. július 09-én 12 óra 35 perckor az édesapa kérésére kiérkeznek a tűzoltók Bándy Kata Dugonics utca 29. szám alatti lakásához, és az utcára néző nyitott ablakon keresztül rongálás nélkül behatolnak, de a lányt nem találták ott. A lakásban az eltűnéssel kapcsolatos bűncselekményre utaló nyom, vagy elváltozás nem volt észlelhető. Az édesapa megtalálta lánya lakásában annak útlevelét, laptop-ját, félretett pénzét, valamint a lakás pótkulcsát.

Az édesapa bejelentése alapján, a Pécsi Rendőrkapitányságon közigazgatási eljárást indítottak el Bándy Kata eltűnése ügyében, aki a Beck's Sörözőtől indult el gyalogosan, azonban nem ért haza, magáról azóta nem adott életjelet. Ezek az adatok alapján valószínűsíthető, hogy bűncselekmény áldozatává vált, tehát eltűnése gyanús eltűnésnek számít.

A bejelentést követően a Katáról beszerezett fényképfelvételek és személyes adatai alapján elrendelték az Országos Személykörözését.

A közigazgatási eljárás során az édesapa, a volt vőlegény, a Katával a kérdéses éjjel együtt szórakozó, valamint a vele egy házban lakó személyeknek a tanúkihallgatására került sor, melyeknek során az eltűnttel kapcsolatos érdemi információt feltárni nem lehetett.

A rendőrség megtekintette a feltételezett útvonalon lévő térfigyelő-és biztonsági kamerák felvételeit, melyek alapján megállapították a tényleges útvonalát, valamint, hogy őt nem követte senki.

A taxi társaságok, valamint taxi sofőrök megkeresése során az eltűnéssel kapcsolatban érdemi adat, információ nem került beszerzése.

A rendőrség megkereséssel élt a telefonszolgáltatók felé, Bándy Kata telefonkészülékének hívószáma és IMEI száma alapján.

Ellenőrzés alá vonták azokat a pécsi vonatkozású személyeket, akik az elmúlt tíz évben erőszakos közöszlész, személyi szabadság megsértésének minősített estei, emberkereskedelem, emberrablás büntette miatti gyanúsítottakat.

A Baranya Megyei Kormányhivatal Egészségbiztosítási Szakigazgatási Szervének adatai alapján az adott időintervallumban sem Bándy Katát, sem név nélküli fiatal nőt nem szállítottak, nem vettek be egészségügyi intézménybe.

Megállapítást nyert, hogy Bándy Kata utoljára 2012. Július 06-án 12 óra 57 perckor használta a bankkártyáját, a Pécs, Bajcsy Zsilinszky út 11. szám alatti Spar áruházban. Ezután az illetékes pénzügyi intézet megfigyelte a bankszámláján történő mozgást valamint a bankkártyájának használatát.

Bándy Kata családja és barátai Pécs területén, több helyen is figyelemfelhívó plakátokat helyeztek el, valamint több nyelvre lefordított, fényképpel és személyleírással rendelkező felhívást tettek közzé az írott és elektronikus médiában.⁴³

Majd 2012. Július 11. meghozta a fordulópontot az ügyben, mivel bejelentés érkezett a Pécsi Rendőrkapitányság Ügyeletére, miszerint a Délibáb utca déli végében lévő tisztás melletti fás-bokros szakadékból, az ott játszó gyerekek egy női holttestet találtak.

A helyszíni szemlebizottság aznap 16:40 perckor érkezett ki a helyszínre. A holttestet a fás-bokros szakadék aljától kb. négy méter távolságban, és kb. két méterrel magasabban találták meg egy fa törzse mellett ágakba és törmelékbe akadva, felette egy méter szélességben és kb. hét méter hosszúságban a test legurulására utaló elváltozások, lenyomott növényzet, megcsúszott föld és törmelék volt látható. (lásd: 10.ábra) A legurulási nyomok felső részén, a szakadék szélén 2-3 négyzetméteres letaposott füves terület volt található, ahonnan előkerült a sértett félbetört, vöröses-barna színű fa karika karkötőjének két darabja, fehér színű gyöngy fülbevalójának egyik fele, valamint a hozzá való fém színű fülbevalókapocs. A holttesttől dél-délkeleti irányban, 1 méterrel magasabban és kb. 3,5 méter távolságban megtalálható volt Kata fehér vászon pántos, kék-fehér csíkos barna szegélyű táskája, amit eredetben rögzítettek. (lásd: 11.ábra)

A holttest hason, kissé a bal oldalán feküdt, a bal karja mell alatt a másik oldaláig átért, míg a jobb felkarja 90°-ban megemelt, könyökben 120°-ban hajlított és a tenyere felfelé nézett. A testet, főleg a fejet és a felsőtestet ellepték a légyálcák, legyek, rovarok.⁴⁴

A körülmények, a rendelkezésre álló adatok és az orvosi vizsgálat alapján valószínűsíthető volt, hogy Bándy Kata halála az eltűnését követően rövid idővel állt be, melyet megerősített

⁴³ A közigazgatási eljárás során keletkezett anyagok

⁴⁴ 2012.07.11-i helyszíni szemle jegyzőkönyv

az entomológiai vizsgálat is. Az eredetben rögzített legyek, valamint légyálcák biológus, entomológus szakértői vizsgálatának eredménye alapján megállapítást nyert, hogy Bándy Kata már szombatról vasárnapra virradóan halott volt. A szakértői vélemény szerint a kifejlett egyedek, amiket a holttestről rögzítettek a *Phormia regina* és *Lucia sericata* egyedei, míg a lárvák közül túlnyomó többségben a *Phormia regina* faj lárvái jelentek meg a holttesten. A gyilkosság és a megtalálás közötti időben Pécsen a napi minimum hőmérséklet 20-22°C, a maximum pedig 31-33°C, valamint a napi átlagos hőmérséklet mind a négy napon 27°C volt. Az egyedek 18 órát töltenek petestádiumban, 17±2 órát első lárvastádiumban, 30±6 órát második lárvastádiumban 25-35°C közötti hőmérsékleten. Mivel ebben az esetben előfordult, hogy alacsonyabb volt a helyszíni hőmérséklet, a lárvák 73 óra alatt érhatték el a harmadik stádiumot. A legnagyobb rögzített lárva harmadik lárvastádiumban volt. Visszaszámolva a bűnjelként való rögzítéstől (07.11. 17:00), a peterakás legkésőbb 2012. július 08. 16 órára tehető. Mivel a megtalált légyfajok csak nappal aktívak, a kolonizáció 2012. július 08 05 óra 04 perc és 16 óra között eltelt 11 óra alatt történhetett. A legyek általában, ha számukra hozzáférhető a test, már néhány órával az elhalálozást követően kolonizálják a testet.⁴⁵

A helyszínen holttest hossza, a test arányai illetve a ruházat alapján megállapítást nyert, hogy a holttest azonos az eltűntként keresett Bándy Katával.

A megtalált női holttest kb. 165 cm hosszú, előrehaladott oszlási jelenségeket mutatott. Ruházata megegyezett azzal, amit a térfigyelő kamerák 2012. július 08-án hajnali 2 óra körül rögzítettek. Megtaláláskor a női blúz jobb pánt része a mellső oldalon leszakadt és a mellrésze a jobb oldalon hosszasan repesztett, a bal alhasi részen egy 5 cm-es folytonosság-megszakítás volt látható, a fekete színű melltartója elől középen tépett.

A hullamerevség már teljes egészében oldódott, amikor a szemlére került a sor. A holttest jobb alkarján, a csuklótájék hátoldalán megragadási nyomok, bőrsérülések látszódtak. A mellkason a jobb emlő környékén és közvetlenül fölötte apró lencsényi, néhol összefolyt, illetőleg a mell alatt vonalas jellegű vérbeszűrődés található, hámsérüléssel övezve. A bal emlő környékén az emlőbimbó külső oldalán egy kis vérbeszűrődés volt, fölötte a kulcscsonti területen, valamint a bal alsó bordaívnek megfelelően a kulcscsont középvonalában és a szeméremdomb környékén vérbeszűrődés jellegű sérülések voltak. A hüvelybemenet közelében durva behatolásra sérüléseket nem találtak, viszont bent a hüvelyben 1 db repedés

⁴⁵ BSZKI Központi Technikai Osztály biológus, entomológus szakértői vélemény

volt látható. A végbélnyílás jobb oldalán egy ujjbegynyi és egy vonalas jellegű hámhörzsolás látszott. Összességében a terjedelmes bevérvések a testen megragadástól, ütéstől, ütődéstől egyaránt létrejöhettek. A későbbi szövettani vizsgálat megállapította, hogy a bőr bizonyos részeiben az elhunyt életében, közvetlenül a halál bekövetkezte előtt keletkezett bevérvés, sérülés. A fején ekkor már az arc felismerhetetlen, feketésen beivódott, puffadt, sercegő tapintatú volt. A szemek már nem voltak azonosíthatóak, a nyelvcsúcs a fogsor előtt állt, az orrnyílásokban, a szemekben és a szájnyílásból is tömegesen légyálcák tűntek elő. A hajzata teljesen levált a fejről.⁴⁶

Az idegenkezűség már a helyszínen megállapítható volt, a halál oka egyértelműen fulladás. A bonclet megállapítása szerint a nyak mindkét oldalán többszörös ujjbegynyi nagyságú vörhenyes, feketén elkülönülő, vaskos bevérvések voltak. A pajzsporc, a jobb oldali nyaki verőér, és a torkolati visszér közti területen egy körülírtabb kifejezetten vaskos bevérvés volt elkülöníthető, míg a pajzsporc bal oldalán több kisebb, egymás közelében elhelyezkedő sötét vörhenyes barna bevérvés volt. A pajzsporc jobb oldalán, a porchártya felett jókora ujjbegynyi nagyságú vörhenyes szederjes bevérvés látható, a pajzsporc bal oldali nagy lemezén lévő bevérvés diffúzabb megjelenésű és elhelyezkedésű. A gégeporcon törés nem volt fellelhető. A nyelvcsont előtt elhelyezkedő lágyrészekben, haránt irányban 5 cm hosszúságú és a test hossz tengelyének megfelelően 1-2 cm szélességű vaskos lágyrész bevérvés található, mely az áll alatti tájékon csíkszerű megjelenést mutat, a nyelvcsonton azonban törés nincs. Ez az jelenti, hogy a sértett nyakát tompa felszínű, a bőrön látható bőrsérülést nem okozó eszközzel, pontosabban emberi kézzel és akár valamilyen puhább, több cm-es széles eszközzel (pl.: táskavállpántjával is akár) szorította az elkövető. A nyak baloldalán lévő csíkszerű bevérvés létrejöhetett a sértett táskájának pántjával történő, nyakra kifejtett szorítástól. A nyakon azonban nem látható teljes, körbehaladó, mélyen a szövetekbe süllyedő zsinegelési barázda. Így a nyak kézzel, testi erővel a mellsőteste felől történő szorítás, és valamilyen szélesebb, szíjszerű tárggyal való leszorítása egyaránt lehetséges és akár mindkettő egyszerre is előfordulhatott az elkövetés során.⁴⁷

⁴⁶ 2012.07.11-i helyszíni szemle jegyzőkönyv, szövettani vizsgálati lelet és vélemény, 2. Kiegészítő orvosszakértői vélemény

⁴⁷ PTE-ÁJK Igazságügyi Orvostani Intézet Kiegészítő Orvosszakértői vélemény

2012. július 11-én, a rendelkezésre álló adatok alapján megindult a büntetőeljárás, aljas indokból elkövetett emberölés bűntettének megalapozott gyanúja miatt, ismeretlen tettes ellen.

7. FURCSA ÖNÉLETRAJZ

Péntek László 1986-ban született Pécsen. Édesanyjával és édesapjával Pécsen a Magtár utca 10. szám alatt az emeleten laktak, amikor még kicsi volt. Ez időben velük élt édesanyja előző kapcsolatából született fêltestvére, nővére, aki nála 4 évvel idősebb volt.

Még kisgyermek korában intézetbe kerültek nővérel, Csertőre. Innen csak a szünetekben vitte őket haza Pécsre az édesanyjuk.

8-9 éves lehetett, amikor szülei már nem éltek együtt többé. Az édesanya feleségül ment egy pécsi férfihez, akivel egy Kelebián lévő tanyára költöztek. Az intézetből azzal a feltétellel kerülhettek vissza nővérel az édesanyjukhoz, ha az anya, a gyerekek pénzéből, ami az intézeti éveik alatt gyűlt össze, az ő nevükre vásárol egy ingatlant. Az édesanya ezt megtette, megvásárolta a házukkal szomszédos tanyaépületet Kelebián. A gyerekek maradék pénze ekkor takaréokban maradt. Mivel az édesanya eleget tett a feltételeknek, a gyerekek véglegesen visszakerültek hozzá.

Nevelőapjuk sokat betegeskedett, majd meghalt. Édesanyjuk egy kelebiai lakossal élt innentől kezdve élettársi viszonyban, akitől 2002-ben lány ikergyermekei születtek. Péntek László nővére ekkor már elköltözött Kelebiáról Kisszállásra.

Kelebián elvégezte az általános iskolát, majd Kalocsán elkezdte a szakközépiskolát. Itt autószerelőnek tanult, de egy év után abba kellett hagynia az iskolát, mert lopás miatt a kecskeméti fiatalkorúak börtönébe került.

2003-ban Pécsen járt, hogy felkutassa vér szerinti édesapját, akiről kiskorából nem maradt sok emléke. A kutatása eredménytelen volt, majd később, az emberölés elkövetése előtt egy hónappal megtudta, hogy apja már elhunyt.

Az első börtönbüntetéséből való szabadulás után többször került börtönbe. Lopásokat, zsarolásokat, jármű önkényes elvételeket követett el. Megfordult már az állampusztai, solti, sándorházi börtönökben is. Majd 2004 augusztusában újra börtönbe került, amikor is összébüntetését a szombathelyi börtönben töltötte, ahonnan 2009-ben szabadult.

Utolsó szabadulása után Kelebián élettársi kapcsolatba kezdett egy nővel, akinek már az előző kapcsolatából volt egy másfél éves kislánya. Közös gyermekük 2010-ben született, ami után nem sokkal Péntek László ismét börtönbe került, ismételten lopás miatt. Az egy éves szabadságvesztés börtönbüntetését Sándorházán töltötte, ahol megismerkedett két pécsi lakossal, akik szintén ott töltötték a büntetésüket.

Miután 2011 szeptemberében kijött a börtönből, továbbra is Kelebián lakott élettársával és közös gyermekükkel. Alkalmi munkákból próbálta finanszírozni az életüket.

Péntek László szabadulása után párszor erőszakosan viselkedett élettársával. Az egyik ilyen alkalommal a nő 4 napra kórházba került agyrázkódás miatt.

Ekkortájt kezdett szorosabb kapcsolat kialakulni közte és a Tompán élő unokaöccse között, akivel később közösen Pécsre jöttek.

Az unokaöccsével egy autókölcsönzőből kikölcsönöztek egy autót, majd tankolásnál fizetés nélkül elhajtottak. Emiatt ellenük szabálysértési eljárás indult. Majd ezután jogosítvány nélküli vezetésért szabálysértési bírságot szabtak ki ellene, amit nem fizetett be. Ekkor az élettársa édesapjának a nevéen lévő grafitszürke Audi A4-es autót vezette. A bírság be nem fizetése miatt közmunkára kötelezték Péntek Lászlót, amit ő nem vállalt, így elzárás lett a be nem fizetett pénzbírságból. Az elzárás időtartamáról, a bevonulás napjának megjelölésével a kelebiai címére érkezett értesítés, de elmondása szerint ekkor már Pécssett tartózkodott és édesanyja a konkrét időpontot nem közölte vele, csak magát az elzárás tényét. Péntek Lászlónak lopás büntette miatt 1 év 4 hónap (3 év közügyektől eltiltás) börtönbüntetést kapott, amit 2012. június 31-én 08 órakor kellett volna megkezdenie a Bács-Kiskun Megyei Büntetés Végrehajtási Intézetben.

Pécsre élettársával és unokaöccsével, vonattal érkezett 2012 májusának vége felé. Majd ideérkezésüket követően azonnal autóbusszal elmentek Komlóra. Ez volt az eredeti úti céljuk, hiszen unokaöccse interneten megismert barátnőjéhez készültek Komlóra. Innen azonban egy éjszaka után menniük kellett. Ekkor érkeztek meg Pécsre és szálltak meg a Magtár utca 10. szám alatt élő rokonnál, Péntek László nagybátyjánál. Vele ezelőtt nem találkozott, viszont unokaöccse már igen, és volt is már nála látogatóban, Pécssett.

Az utazásra magával hozott 2 hosszúnadrágot, 1 halásznadrágot, 2 hosszú ujjú pólót, egy rövid ujjút, egy fekete valamint egy fehér sportcipőt, valamint a telefonját.

A Magtár utca 10. szám alatt először Péntek László élettársával nagybátyjáék lakásán lakott. Unokaöccse csak napközben tartózkodott Pécssett, mivel esténként komlói barátnőjénél volt.

Nem sokkal a beköltözésük után Péntek László viszonyt kezdett az emeleten lakó lánnyal, élettársával megromlott a kapcsolata az új viszony miatt, ezért ő hazautazott. Ezután Péntek László felköltözött újdonsült barátnője szobájába.

Azokon az estéken, amikor unokaöccse Pécssett tartózkodott, ketten mindig elmentek csavarogni a belváros irányába.

2012. július 07-én, szombaton a délelőtti órákban Péntek László a barátnője lakásán tartózkodott. A kora délutáni órákban felbukkant az unokaöccse, majd Péntek Lászlóval ketten elmentek és megvették a „Pod” nevű fehér, kristályos kábítószer, amit aznap este Péntek László cigarettába beletekerve elszívott.

Estefele a Magtár utca 10-ben születésnapot ünnepeltek, amire Péntek László nem volt meghívva. Elment a Magtár utcához közeli MÉH telep melletti fás-bokros részre ahol egyedül elszívta aznap esti első kábítószeres cigarettáját, visszament nagybátyjáiékhöz, és 22-23 óra körüli időben elindult otthonról egyedül, céltalanul csavarogni.

2012. július 08-án, vasárnap a bűncselekmény elkövetése után hajnali 04 óra körül hazaért és elaludt. Amikor másnap délután felébredt, barátnője kérdőre vonta, hogy hol volt aznap éjjel, kié a rózsaszín telefon, amit elalvás előtt Péntek László letett az asztalra, valamint, hogy miért vannak a testén karmolás nyomok. Válaszként csak annyit közölt barátnőjével, hogy a telefon az övé. Péntek László senkivel sem osztotta meg, hogy mit tett aznap éjjel. Bándy Kata telefonjába még aznap belehelyezte a saját SIM-kártyáját és felcsatlakozott az internetre.

Hétfőn délelőtt nagybátyjánál volt, amikor a TV-ben meglátta Bándy Katát, akit akkor még csak eltűntként tartott számon a rendőrség. Kata telefonját eladta egy nőnek, aki az utcában lakott. A tőle elvett 11-12 ezer forintot pedig felélte.

Néhány nap múlva Péntek László szembesült azzal a hírrel, hogy megtalálták az eltűntnek vélt Bándy Kata holttestét. Elmondása szerint, benne ekkor tudatosult az, hogy megölte a lányt.

Majd megtudta, hogy a rendőrség megtalálta az elkövető DNS-mintáját, ami okkal aggaszthatta, hiszen tőle már korábban rabosítása során vettek DNS-mintát.

Péntek László ellen Országos elfogatóparancsot adott ki a rendőrség.

Amikor a rendőrök kiérkeztek a Magtár utca 10. szám alá, hogy házkutatást tartsanak, Péntek László elmenekült. Eredeti terve az volt, hogy hazamegy, majd ott átszökik a zöldhatáron Szerbiába. Gyalog elindult, édesanyját többször is felhívta menekülése közben. A gyanúsított hívásadatai alapján 2012. július 15-én 13 óra 05 perckor Lánycsók közelében elfogták, majd őrizetbe vették.⁴⁸

⁴⁸ Péntek László 2012.07.17-i első gyanúsított kihallgatása, édesanyja, valamint volt élettársának tanúvallomása

8. AMI NEM IS TÖRTÉNHESETT MEG

8.1 Az autó mizéria

Miután a rendőrség megtalálta Bándy Kata holttestét, elkezdődött a verziók gyártása, hogy mégis, hogyan mehetett végbe a cselekmény.

Felmerült egy olyan gondolat, hogy Bándy Katát többen betuszkolták egy autóba, ott erőszakoskodtak vele, majd megölték és a holttest feltalálási helyén próbálták elrejteni. Ezt a verziót erősítette egy Felsővámház utcai lakos tanúvallomása is, amelyben elmondta, majd később meg is mutatta, hogy amikor 2012. Július 08-án hajnali 02óra 20perc körüli időben leült az ablakánál és rágyújtott egy cigarettára, látott egy rövid sötétszőke hajú nőt gyors léptekkel elhaladni. Állítása szerint miután a nő felment a Vöröskereszt utcába, 30-40 másodperc múlva hallott egy női sikítást, „Ne, ne csináljátok!” felkiáltást, kis nyöszörgést, majd két ajtócsapódást. Ezután az ablakából látta, hogy egy csapott hátú Opel Astra kinézetű fekete autó jön le az utcán. Az autó a Ledina felé vette az irányt, és gyanúsán lassan ment, kb. úgy 30-40 km/órával.

A tanú vallomásának ellenőrzése során meghallgattak egy férfit, aki a Vöröskereszt utcában lakik. A férfi állítása szerint a deliktum elkövetésének éjjelén hajnali fél háromkor még az utcafrontra néző nyitott ablakánál dolgozott. Ő semmilyen sikítást és „Ne, ne csináljátok!” felkiáltást nem hallott, pedig ha ezek elhangzottak volna úgy, hogy még a Felsővámház utcai lakos is hallotta volna, akkor nyilvánvalóan a feltételezett cselekmény utcájában lakó, még ébren lévő dolgozó férfi felfigyelt volna az eseménysorra.

8.2 A mentegetőzés valótlansága

Péntek László az elfogását követő első kihallgatása során egy olyan történettel állt elő, ami első hallásra is több sebből vérzett. Azt állította, hogy miután elszívta az első kábítószeres cigarettáját és megvette magának a bort, elindult a Ledina felé, majd az ottani játszótéren letelepedett és egy újabb kábítószeres cigarettát csinált magának, amit itt el is fogyasztott. Ezután elmondta, hogy elindult céltalanul a belváros felé, de amikor meglátta a sértettet, akit a kihallgatása során végig Katinak hívott, - pedig Bándy Kata ismerőseinek, rokonainak a vallomásaiból tudni lehetett, hogy nem szerette, ha Katinak hívták és kifejezetten kérte is, hogy őt Katának szólítsák – megszólította őt, mert meg akart vele ismerkedni. Elmondása

szerint a lány beszélgetett vele és elindultak sétálni. Péntek Lászlótól, miután megkérdezték a beszélgetés témáját, csak olyant mondott, amit egyébként mindenki tudhatott, aki a médiában követte az ügy alakulását. Miután elértek a Ledina játszótérre, Péntek László állítása szerint megcsókolta a lányt, aki ezt hagyta, viszont arra a felkérésre, hogy létesítsen vele szexuális kapcsolatot, már nemmel válaszolt. Ezért Péntek László rávette a lányt, hogy orálisan elégítse ki őt, amit ő meg is tett, de miután Péntek László újra előállt a közösülés gondolatával és a lány ismételten elutasította, ráakasztotta a nyakára táskájának a pántját és elkezdte fojtogatni.⁴⁹

Majd miután tett egy olyan vallomást, ami a leginkább megközelítette a valóságot, és a rendőrség is ezt fogadta el javarész igaz vallomásaként, Péntek László előállt azzal, hogy ők ketten Katával már a deliktum előtt ismerték egymást, sőt szerelmesek voltak és gyakorta találkoztak titokban. A vallomásban kiemelte, hogy a lány nem vállalta a kapcsolatukat a kívüllág előtt, mert szégyellte őt. Elmondta, hogy azon a bizonyos éjjelen közös megegyezés alapján történt köztük szexuális cselekmény, tehát nem erőszakoskodott a lánnyal, valamint, hogy maga az ölési cselekmény valójában egy erős felindultsági állapotban történt amiatt, hogy a lány nem hozta nyilvánosságra a kapcsolatukat.

Péntek László a vallomásában meghatározott májusi és júniusi napokat is, amikor szerinte Bándy Katával titokban randevúzott. Az általa májusban megjelölt napokon a sértett még Szekszárdon élt édesanyjával. A sértett csak egy hónappal a bűncselekmény előtt, június 8-án költözött Pécsre a Dugonics utcai lakásába.

A júniusban megjelölt napokon Bándy Kata egyik barátnőjével Hollandiában tartózkodott, ami hívásadatokkal és tanúvallomásokkal is alátámasztható. Valamint Kata legjobb barátnőinek elmondásai szerint, ők akkor is tudtak volna erről a titkos kapcsolatról, ha a kívüllág előtt egyébként titkolta volna azt.⁵⁰

⁴⁹ Péntek László 2012.07.15-i gyanúsított kihallgatása

⁵⁰ Péntek László folytatólagos gyanúsított kihallgatásai, Bándy Kata rokonainak, barátainak tanúvallomása

9. A MEGOLDÁS KETTŐS ARCA

9.1 Meggondolatlan áthelyezés

Bándy Kata telefonszáma megállapításra került, majd ez alapján a rendőrség lekérte a telefonkészülék IMEI számát, amely alapján kizárólagosan azonosítani lehetett a készüléket. A telefontársaságok felé megkereséssel élt, hogy Bándy Kata immár ismert IMEI számú telefonkészülékében az elkövetés előtt, alatt és után milyen IMSI kódú SIM kártyák voltak, az egyes SIM-kártyáknak ki az előfizetője, valamint a SIM kártyákról milyen forgalmazások történtek, tehát lekérésre került a SIM kártyák híváslistája.

A deliktum utáni pár órával, Péntek László behelyezte Bándy Kata telefonjába a saját SIM kártyáját, és felkapcsolódott az internetre. SIM kártyája alapján a rendőrség azonosítani tudta őt, mint potenciális elkövetőt.

2012. július 14-én ez volt az első olyan információ, ami az elkövető személyére utalt, majd ezzel kis híján egy időben megérkezett a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet előzetes genetikai szakértő véleménye, melynek alapján már biztosra lehetett venni, hogy Péntek Lászlónak köze volt a bűncselekmény elkövetéséhez.

9.2 Az árulkodó DNS⁵¹

A Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet a számára biztosított vizsgálandó tárgyak genetikai szakértő által történt elemzése után, rendkívüli mértékben alátámasztotta azt a feltételezést, hogy Péntek László követte el a bűncselekményt Bándy Kata sérelmére.

9.2.1 A hüvely-és végbéltörlet

Bándy Kata hüvelyének hátsó, valamint elülső boltozatáról, illetve végbeléből rögzített törleteiből pufferolt fiziológiás sóoldattal való lemosás és centrifugálás révén felülúszó folyadékot és üledékmintát nyert a szakértő.

A felülúszó folyadék immunkromatográfiás vizsgálata során ondógyanús szennyeződésre utaló prosztata specifikus antigén fehérje nem volt kimutatható.

⁵¹ 2012.07.15-i, 2012.08.13-i, 2012.12.03-i genetikai szakértői vélemény

Az üledékmintából mikroszkópos tárgylemezen kenetet készített a szakértő. Ezeknek a keneteknek a fénymikroszkópos vizsgálata során a hüvely hátsó boltozatáról rögzített mintában, nagy mennyiségben magvas laphámsejtet, illetve baktérium volt észlelhető, azonban spermiumsejt nem. A hüvely elülső boltozatáról, valamint a végbélből rögzített mintákban magvas, illetve töredékes laphámsejteket lehetett észlelni, spermiumsejteket azonban itt sem.

A tisztított mintákban emberi eredetű sejtmagi DNS jelenlétét PCR amplifikációra alkalmas készülékkel elemezte a szakértő, aminek eredményeképpen emberi eredetű autoszómás DNS-t igen, míg férfi eredetű Y-kromoszómás DNS-t nem lehetett kimutatni.

Az igazságügyi genetikus szakértő véleménye szerint a hüvely hátsó, valamint elülső boltozatáról, illetve a végbélből rögzített mintákban ondószennyeződést nem lehetett kimutatni. A törletekben kimutatott autoszómás női DNS-profil a sértett, Bándy Kata genetikai profiljának tekinthető. Ezekben a mintákban az Y-kromoszómás vizsgálatok során férfi eredetű DNS-t, illetve DNS-profilt nem lehetett kimutatni.

9.2.2 A bugyi

Bándy Kata apró virágmintás, a holttest megtalálási helyének közelében lévő kukában megtalált, égett, megrongálódott női alsónadrágjának biztosított mintájában emberi eredetű sejtmagi DNS jelenlétét PCR amplifikációra alkalmas készülékkel elemezte a szakértő, amelynek során megállapította, hogy emberi eredetű autoszómás DNS-t igen, viszont férfi eredetű Y-kromoszómás DNS-t nem lehetett kimutatni belőle.

Az igazságügyi genetikus szakértő véleménye szerint a női alsónadrágon vér-vagy ondógyanús szennyeződést nem lehetett kimutatni. Az alsónadrág gáti betét részéről az autoszómás vizsgálat során kimutatott női genetikai profil megegyezett Bándy Kata DNS-profiljával. Magyarországi populáció-statisztikai vizsgálatok alapján annak a várható esélye, hogy Bándy Katán kívül másik személy is rendelkezhetett a bűnjelből kimutatott tulajdonságegyüttessel kb. 1 a $8,284 \times 10^{20}$ –hoz (1:828,4 trillió). Ennek alapján a vizsgálat rendkívüli mértékben alátámasztotta azt a feltételezést, hogy a bűnjelminta szennyeződése Bándy Katától származott.

Az Y-kromoszómás vizsgálatokkal férfi eredetű DNS-t, illetve DNS-profilot nem mutatott ki a szakértő.

9.2.3 A táska és a körömnnyiradékok (lásd: 12.ábra)

Bándy Kata H&M márkajelzésű, kék-fehér csíkos, vállpántos vászon-műbőr táskájából rögzített mintából pufferolt fiziológias sóoldattal való lemosás és centrifugálás révén felülúszó folyadékot és üledékmintát nyert a szakértő.

A felülúszó folyadék immunkromatográfiás vizsgálata során ondógyanús szennyeződésre utaló prosztata specifikus antigén fehérje a női táska mintájából volt kimutatható.

Az üledékmintából mikroszkópos tárgylemezen kenetet készített a szakértő. Ezeknek a keneteknek a fénymikroszkópos vizsgálata során a női táska mintájában magvas, illetve töredékes laphámsejtek mellett spermiumsejtek voltak észlelhetők.

A sejtes üledékmintában a spermiumsejtek DNS-ének különválasztása érdekében emésztéssel két frakciót nyert a szakértő. A kíméletesebb emésztési szakasz elsősorban a nem spermium-, főleg laphámsejtek, laphámsejt-töredékek feltárására irányult, így ennek a frakciónak laphám-frakció a neve. A következő, intenzívebb emésztési szakasz az ellenállóképesebb spermiumsejtek feltárására irányult, ennek spermium-frakció a neve. Mindkét frakción DNS kinyerésére irányuló tisztítást végzett a szakértő, majd a tisztított mintákban emberi eredetű sejtmagi DNS jelenlétét PCR amplifikációra alkalmas készülékkel elemezte, aminek eredményeképpen megállapítást nyert, hogy a női táska mintájában emberi eredetű autoszómás DNS-t, valamint férfi eredetű Y-kromoszómás DNS-t lehetett kimutatni.

Bándy Kata jobb, illetve bal keze ujjainak körmeiről rögzített véres körömnnyiradék-mintákban emberi eredetű sejtmagi DNS jelenlétét PCR amplifikációra alkalmas készülékkel elemezte a szakértő, aminek eredményeképpen látható, hogy emberi eredetű autoszómás DNS, illetve férfi eredetű Y-kromoszómás DNS is kimutatható volt belőlük.

Az igazságügyi genetikus szakértő véleménye szerint a véres körömnnyiradékokból, illetve a női táska mintájából kimutatott kevert autoszómás DNS-profilok domináló (major) komponense megegyezett Péntek László bűnügyi nyilvántartásban szereplő DNS-profiljával. Magyarországi populációstatisztikai vizsgálat alapján annak a várható esélye, hogy Péntek

Lászlón kívül másik személy is rendelkezhet a bűnjelmintákból kimutatott domináló tulajdonság-együttessel, kb. 1 volt az 50,5 milliárdhoz. Ennek alapján a vizsgálat rendkívüli mértékben alátámasztotta azt a feltételezést, hogy a bűnjelmintákban Péntek László DNS-e jelen volt. A női táská mintájában ondószennyeződést mutatott ki a szakértő, amely alátámasztotta azt a feltételezést, hogy a női táská szennyeződésében Péntek László DNS-e spermium eredetű.

A kevert autoszómás DNS-profilok minor komponenseként megjelent Bándy Kata DNS-profilja.

A körömnnyiradékok Y-kromoszómás vizsgálata során kimutatott férfiági haplotípusok származhatnak egy férfitől.

Bándy Kata körömnnyiradékából kimutatható volt minor komponensként olyan DNS-profil(ok) jelenléte, ami származhatott további idegen személy(ek)től, de legalább egy másik férfitől. Ez a profil(ok) bűnügyi nyilvántartásban való általános kerestetésre nem alkalmas.⁵²

Péntek László poligráffal történt kihallgatása során (melynek célja vallomásának ellenőrzése volt) arra a kérdésre, hogy hányan vettek részt a bűncselekmény elkövetésében az egyre igennel, míg a többi számra nemmel válaszolt, illetve felsoroltak neki neveket, hogy ők részt vettek-e a deliktum elkövetésében, de mindegyik névre nemmel felelt. A vizsgálat során határozott indikációt egyik tételre sem regisztrált a szaktanácsadó.

Megtörtént Péntek László kapcsolatrendszerének feltérképezése, ellenőrzése is, és a kapcsolati ábra alapján a potenciálisan számításba vehető személyeket kihallgatták, ellenőrizték alibijüket, poligráfos vizsgálatnak vetették alá őket, valamint DNS-profiljukat összehasonlították a Kata körömnnyiradékának mintájában talált minor komponenssel, de egyik DNS-profillal sem mutatott egyezést.

A bűncselekményt megelőzően Bándy Kata több személlyel is érintkezésbe lépett a Beck's Sörözőben, valamint a Szenes nevű szórakozóhelyen, így a minor komponensként jelentkező DNS-profil(ok) nagy valószínűséggel az este folyamán, a bűncselekménytől függetlenül kerültek Bándy Kata körmére.

⁵² 2012.07.15-i, 2012.08.13-i, 2012.12.03-i genetikai szakértői vélemény

BEFEJEZÉS

Az igazságügyi genetika igen nagy szaktudást és szakmai tapasztalatot igénylő szakértői terület, ami mind az egyes ügyek felderítésében, mind a bizonyításnál döntő szerephez juthat.

A helyszínen, vagy akár az elkövetőről, illetve a sértettéről rögzített biológiai anyagmaradvány vizsgálata során kapott DNS-profil nagy valószínűséggel meg tudja oldani az adott ügyet, ha a nyomozó hatóság emellett ugyanolyan hangsúlyt fektet a klasszikus nyomozásra is.

Nem szabad elfelejteni, hogy csak a DNS-re, mint egyedüli bizonyítékra nem szabad alapozni, hiszen ha valaki nem kezeli elég körültekintően ezt a fajta biológiai anyagmaradványt sem a rögzítés, a mintavétel, a csomagolás, a hitelesítés, a bűnjelkezelés terén, akkor lehetséges, hogy a bíróság nem találja elfogadhatónak a DNS-t, mint az elkövető bűnösségét megalapozó bizonyítékot, és az elkövetőt fel is menthetik a vádak alól. Példaként felhívnám a figyelmet arra az esetre, ami Kaposváron történt 2012. Május 25-én, amikor is egy férfi több késszúrással ölt meg egy idős hölgyet. A genetikai vizsgálat a gyanúsított személy bűnösségét erősítette, hiszen az elkövető körme alatt megtalálták az áldozat DNS-ét, illetve az elkövetés eszközén, a késen fellelhető volt az elkövető DNS-e, de hiába, mivel a rendőrség hibázott. Nem készítettek jegyzőkönyvet arról, amikor az elkövetőtől DNS-mintát vettek, így a szakértői véleményt nem vehették figyelembe, mint bizonyítékot.

Bándy Kata ügyében nem hagyatkozott a rendőrség csak a DNS vizsgálatra, hiszen Péntek László bűnösségét alátámasztotta még az, hogy a bűncselekmény után pár órával áthelyezte SIM kártyáját Bándy Kata telefonjába és felkapcsolódott az internetre. Ha esetleg ebben az ügyben is gond lett volna a mintavétellel, még mindig ott lett volna bizonyítékként a telefonkészülékek, híváslisták és SIM kártyák előfizetőinek pontos elemzése során kapott többlet információ, ami ugyanúgy Péntek László bűnösségét támasztotta alá.

A magyar igazságügyi genetikának minél gyorsabban el kellene érnie azt a szintet, amikor egy DNS vizsgálat nem, vagy nem annyival drágább, mint egy daktiloszkópiai vizsgálat. Ha ez megtörténne, a DNS adatbázis is olyan széleskörűvé válna, mint a daktiloszkópiai nyilvántartás, hiszen akkor ebben az esetben is, minden gyanúsítottól a rabosítás során ujjlenyomat mellett DNS-mintát is lehetne venni. A szakértői vizsgálatra biztosított biológiai anyagmaradványokban talált DNS-profilok lefuttatása a bűnügyi nyilvántartásban nagyobb eredménnyel adna egyezést, mint manapság.

Ezt az ügyet egyedivé tette még az is, hogy először fordult elő a magyar igazságszolgáltatásban az, hogy az elhunyt körme alatt talált DNS-profil egyezést mutatott egy a DNS adatbázisban már szereplő genetikai ujjlenyomattal, így az elkövető személye könnyen azonosíthatóvá vált.

IRODALOMJEGYZÉK

Elsődleges források, amiknek a gondolatmenetét, szakkifejezéseit felhasználtam a tartalmi rész megírásához:

A DNS-vizsgálatok rendőrségi felhasználása, Oktatófüzet (Közép-Európai Rendőrákadémia Magyar Nemzeti Iroda, 2008) 7-8.oldal, 9.oldal, 10.oldal, 19-25.oldal

Dr. Margitics István: A DNS nyilvántartások büntetőjogi vetületei (Jogi Fórum Publikáció 2013. November, 6.oldal)

Genetika képes enciklopédia: Enzo Gallori (KOSSUTH KIADÓ ZRT. 2010., 30-31.oldal, 22.oldal, 186-187.oldal)

Füredi Sándor, Egyed Balázs: DNS-mintázat, mint törvényszéki bizonyíték (In: A genom, szerk.: Hídvégi Egon, Széphalom Könyvműhely, 2003., 145-151.oldal)

Lontainé Santora Zsófia és Hollán Zsuzsa: A DNS-vizsgálatok helye a szakértői munkában (In: Belügyi Szemle 2002/11-12. 56-57.oldal)

Pádár Zsolt: A DNS vizsgálatok szerepe és szakértői problémái emberölési ügyekben (In: Belügyi Szemle 2005/1, 15-16.oldal, 20-21.oldal)

Woller János: DNS a kriminalisztikában (ORFK Oktatási és Kiképző Központ 1995, Szakmai Kiskönyvtár Sorozat, 19-22.oldal, 53-55.oldal, 22-24.oldal, 9-10.oldal)

Woller János – Kriminalisztikai célú DNS-vizsgálatok és DNS-adatbázisok (In: Belügyi Szemle, 1997. December)

2009. évi XLVII. törvény a bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek

nyilvántartásáról, valamint a bünyügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról, 52.§ a.) b.) c.), 53.§, 54.§ (1), 55.§, 59.§, 61.§, 63.§, 65.§ (1)

Bándy Kata sérelmére aljas indokból elkövetett emberölés és kifosztás büntettének ügyirata:

- A közigazgatási eljárás során keletkezett anyagok
- A Zsolnay Vilmos út 41-43 számú Shell töltőállomásra telepített kamerarendszer felvételei, a töltőállomás dolgozójának tanúvallomása, 2012.07.20.
- Bándy Kata édesapjának, volt vőlegényének, barátainak tanúkihallgatása, térfigyelő-és biztonsági kamerák felvételeinek eredménye
- BSZKI Központi Technikai Osztály biológus, entomológus szakértői vélemény
- Péntek László édesanyjának, valamint volt élettársának tanúvallomása
- Péntek László 2012.07.15-i gyanúsított kihallgatása
- Péntek László 2012.07.17-i első folytatólagos gyanúsított kihallgatása
- Péntek László 2012.07.19-i helyszíni kihallgatása
- Péntek László 2012. 07.23-i harmadik folytatólagos gyanúsított kihallgatása
- PTE-ÁJK, Igazságügyi Orvostani Intézet Igazságügyi Orvosszakértői vizsgálati lelet és vélemény, 2012.07.19.
- PTE-ÁJK Igazságügyi Orvostani Intézet Kiegészítő Igazságügyi Orvosszakértői vélemény
- PTE Igazságügyi Orvostani Intézet Toxikológiai Labor Igazságügyi Toxikológus szakértő véleménye, 2012.07.16.
- Szövettani vizsgálati lelet és vélemény, 2. Kiegészítő Orvosszakértői vélemény
- 2012.07.11-i helyszíni szemle jegyzőkönyv
- 2012.07.15-i, 2012.08.13-i, 2012.12.03-i genetikai szakértői vélemény

http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/Egyed_Balazs_PhD_dolgozat.pdf (5.oldal,

letöltve: 2014. február 09. 19:50)

http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/Furedi_Sandor_PhD_2003.pdf (5.oldal, 8.oldal, 9-

10.oldal, 12.oldal, letöltve: 2014. február 09. 19:49)

<http://bszki.hu/page.php?355> (letöltve: 2012. február. 09.)

<http://bszki.hu/page.php?353> (letöltve: 2012. február. 09.)

<http://www.biologia.edu.ar/macromoleculas/adn.htm> letöltve: 2014. március 10. 20:08

<http://blogs.blouinnews.com/blouinbeatsciencehealth/2013/03/page/2/> letöltve: 2014. március 10. 20:08

<http://homepage.smc.edu/hgp/tools.htm> (letöltve: 2014. március 10. 20:20)

<http://scienceblogs.com/insolence/2007/06/26/the-autism-omnibus-the-difference-between/>
(letöltve: 2014. március 10. 20:24)

Másodlagos források, amiket a témában való tájékozottság kedvéért tanulmányoztam:

Kármán Gabriella: A DNS kriminalisztikai célú alkalmazásának szabályai Németországban és Magyarországon (In: Kriminológiai tanulmányok, szerk.: dr. Irk Ferenc, Országos Kriminológiai Intézet, Budapest 2006, 265-289. oldal)

Bárd Petra – Borbíró Andrea: Kontrollálatlan kontrolltársadalom (In.: Kriminológiai tanulmány, szerk.: Dr. Virág György, Országos Kriminológiai Intézet, Budapest 2010, 87-113. oldal)

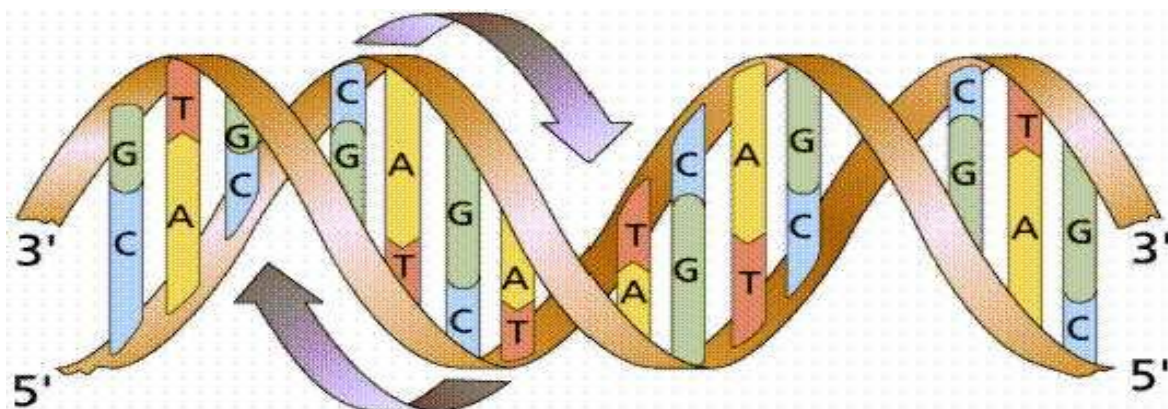
Pádár Zsolt, Füredi Sándor, Woller János: Polimorf DNS-lokuszok PCR-amplifikációja (In: Molekuláris Medicina, szerk.: Kopper László, Marcsek Zoltán, Kovalszky Ilona, Medicina Könyvkiadó Rt., Budapest 1997, 112-119. oldal)

Woller János, Füredi Sándor, Pádár Zsolt: polimeráz láncreakción alapuló DNS-vizsgálatok a magyar igazságügyi gyakorlatban (In: Orvosi hetilap 138. évfolyam, 51. szám, 3223-3229. oldal)

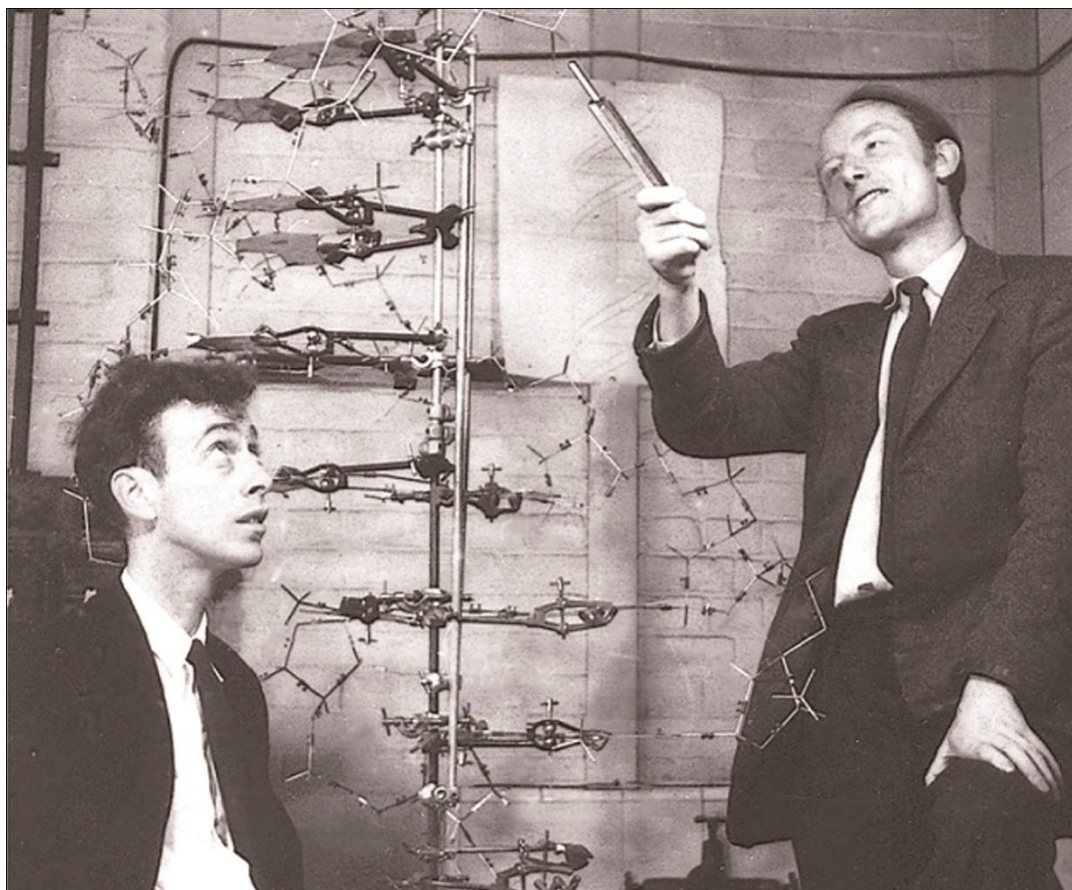
Dr. Lászik András, Szakács Orsolya, Dr. Sótónyi Péter: DNS vizsgálatok az igazságügyi orvostanban (In: Orvosi hetilap 143. évfolyam, 21. szám, 1175-1183. oldal)

Prof. Dr. Katona Géza: A rendőrség és a bűnügyi tudományok a harmadik évezred küszöbén (Rendőrtisztviselői Főiskola, Rendvédelmi füzetek 2002/35., Budapest 2002)

MELLÉKLETEK

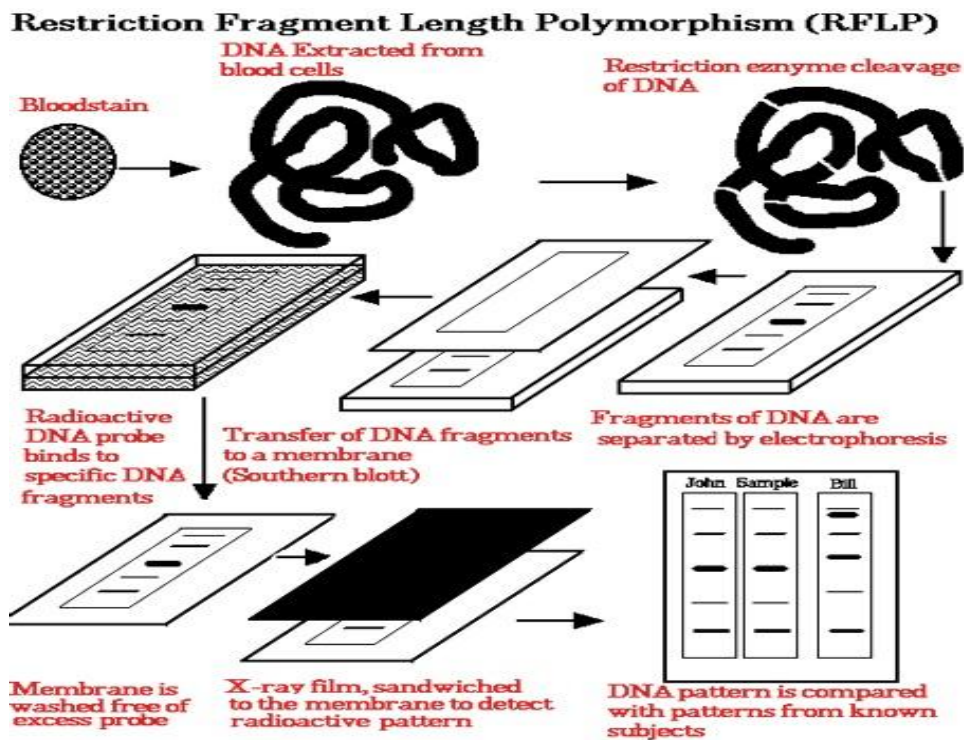
1. ábra: DNS kettős hélix⁵³

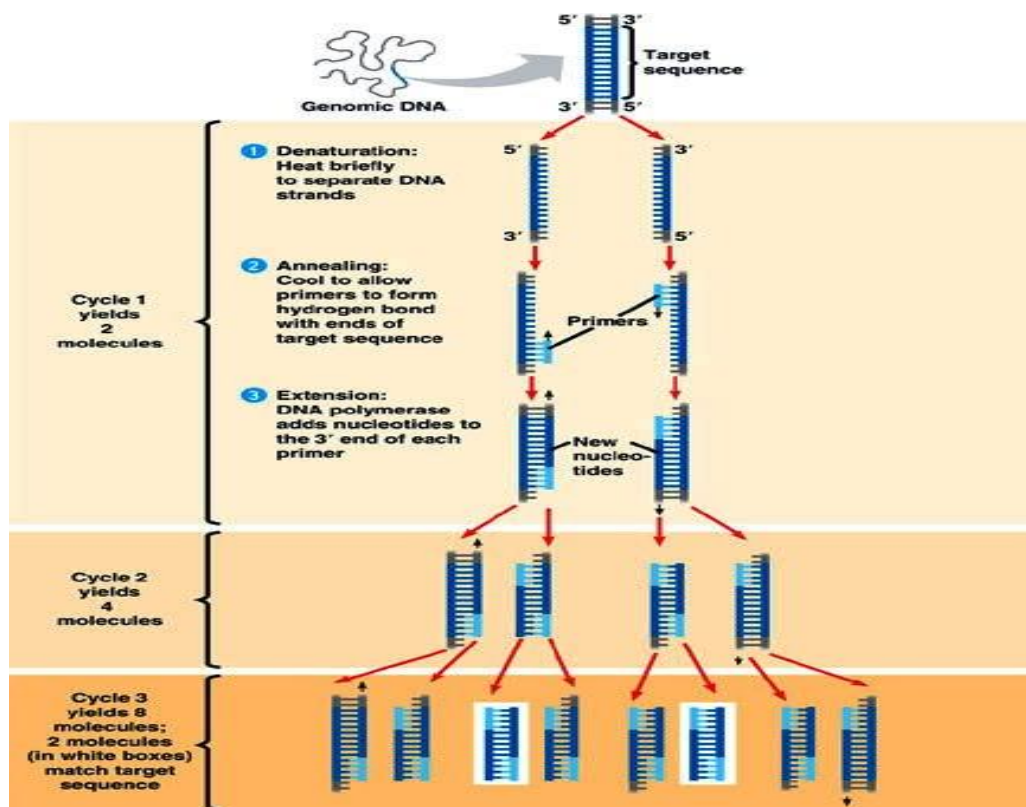
2. ábra: 1953-ban J.D. Watson és F.H.C. Crick közreadta a DNS kettős hélix modelljét⁵⁴

⁵³ <http://www.biologia.edu.ar/macromoleculas/adn.htm> letöltve: 2014. március 10. 20:08

⁵⁴ <http://blogs.blouinnews.com/blouinbeatsciencehealth/2013/03/page/2/> letöltve: 2014. március 10. 20:08

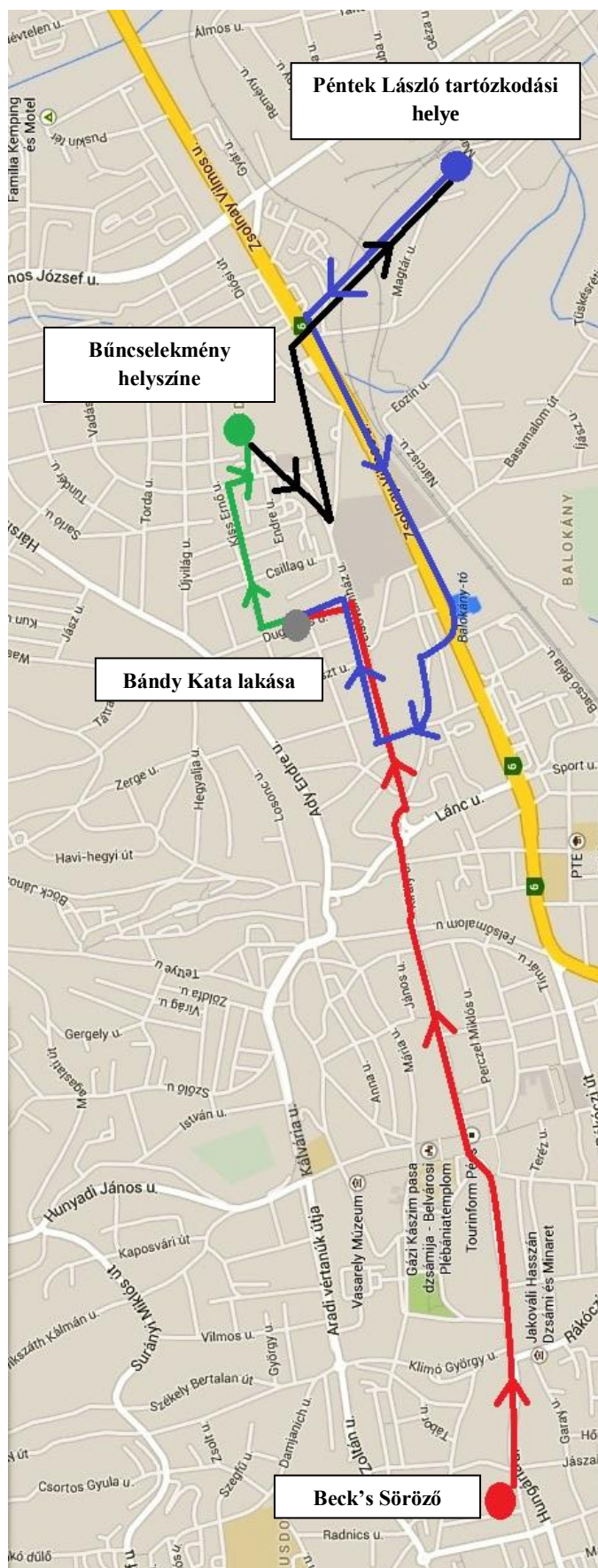
3. ábra: RFLP folyamata⁵⁵

4. ábra: Polimeráz láncreakció⁵⁶

⁵⁵ <http://homepage.smc.edu/hgp/tools.htm> (letöltve: 2014. március 10. 20:20)

⁵⁶ <http://scienceblogs.com/insolence/2007/06/26/the-autism-omnibus-the-difference-between/> (letöltve: 2014. március 10. 20:24)

5. ábra: Pécs belvárosának térképe, piros: Bándy Kata, kék: Péntek László, zöld: együttes útvonal, fekete: Péntek László a deliktum után

6. ábra: Péntek László Bándy Kata lakása előtt⁵⁷

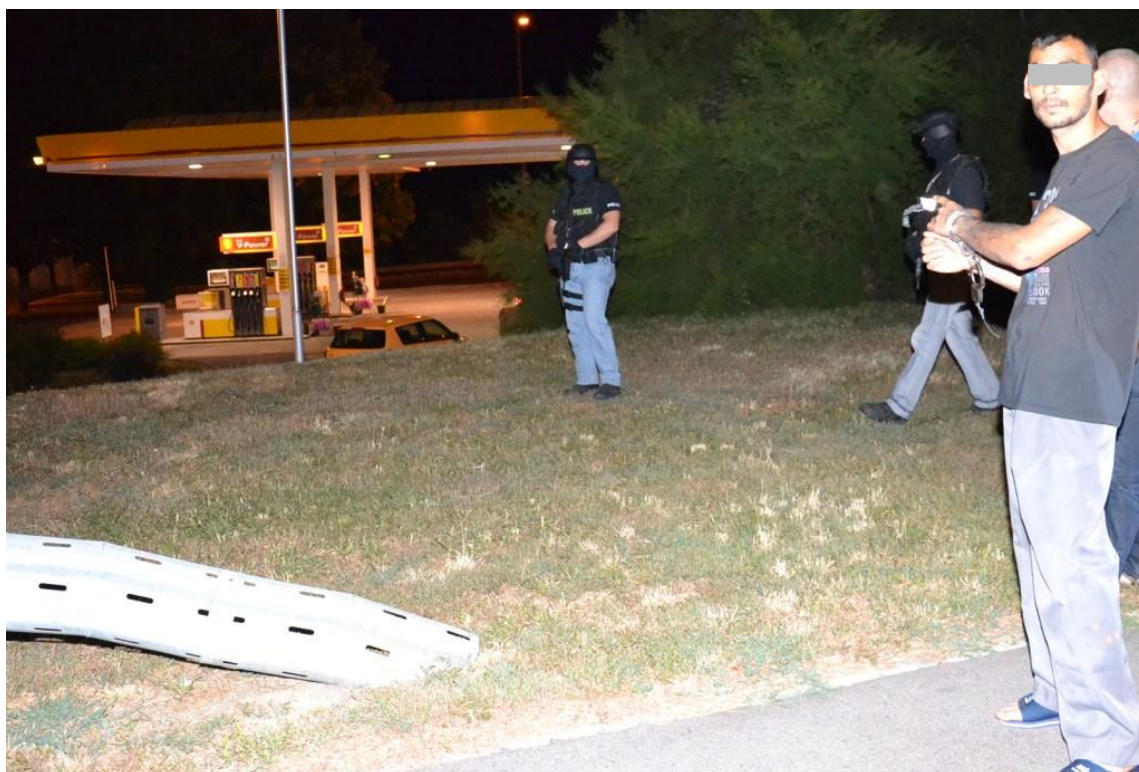
7. ábra: Péntek László a buszmegállónál⁵⁸

⁵⁷ Péntek László 2012.07.19-i helyszíni kihallgatása

⁵⁸ Péntek László 2012.07.19-i helyszíni kihallgatása

8. ábra: Péntek László a kukánál⁵⁹

9. ábra: Péntek László útban a Shell töltőállomás felé⁶⁰

⁵⁹ Péntek László 2012.07.19-i helyszíni kihallgatása

⁶⁰ Péntek László 2012.07.19-i helyszíni kihallgatása

10. ábra: Bándy Kata a szakadék alján⁶¹

11. ábra: Bándy Kata táskája⁶²

⁶¹ 2012.07.11-i helyszíni szemle jegyzőkönyv

⁶² 2012.07.11-i helyszíni szemle jegyzőkönyv

12. ábra: Bándy Kata körömnyiradékának mintavétele⁶³

⁶³ Mintavételről készült képek